

Design and Validation of a Corruption Prevention Model in Construction Projects of Government Agencies¹

Seyyed Saeed Khodaparast Moghaddam

PhD student, Department of Management, Bi.C. , Islamic Azad University, Birjand, Iran.

ORCID: 0009-0001-5673-392X

s.khodaparastmoghaddam@iau.ac.ir

Hamid Rezaei Far (Corresponding Author)

Assistant Professor, Department of Management, Bi.C. , Islamic Azad University, Birjand, Iran.

ORCID: 0000-0002-7811-9269

h_rezaiefar@iau.ac.ir

Mehdi mahmoodzadeh

Assistant Professor, Department of Management, Bi.C. , Islamic Azad University, Birjand, Iran.

ORCID: 0000-0002-2168-5614

mahdi002@iau.ac.ir

Mohammad Mohammad

Assistant Professor, Department of Management, Bi.C. , Islamic Azad University, Birjand, Iran.

ORCID: 0000-0001-5769-1058

Mohammadi4531@iau.ac.ir

Received: August 14, 2025 | Revision: September 13, 2025 | Accepted: September 17, 2025

¹ <https://doi.org/10.71815/JNAPA.2025.1214779>

Abstract

Corruption, as one of the chronic and pervasive challenges globally, has widespread destructive consequences on economic development, social justice, and public trust in government institutions. The aim of this research is to design and validate a corruption prevention model in construction projects of government agencies. The research method is mixed. The research method in the qualitative part is the type of content analysis. The participants in the qualitative part include 12 professors of management, senior managers and inspectors of government agencies in South Khorasan, who are university professors with an academic orientation in organizational behavior and human resources, psychology, law and sociology with an assistant professor rank and above and a teaching experience of at least 10 years. The sampling methods are purposive and snowball. Also, the number of statistical population in the validation part of the model includes all employees of the South Khorasan Road and Urban Development Department, 180 people, of whom 108 people were selected as a statistical sample by simple random method according to the Morgan table. The research findings have shown that the corruption prevention model in construction projects in government organizations includes 4 comprehensive themes: soundness of plan preparation, soundness of plan implementation, supervision of plan implementation and evaluation of construction projects. There are also 14 organizing themes, namely: the health of fundamental and research studies, the health of technical criteria and standards, the health of project quality, the health of tender and transaction execution, the health of delegation of authority, the health of public participation, supervision of materials and equipment, supervision of economic factors, transparency and accountability, technical and technical supervision, audit supervision, ethical evaluation, human resources evaluation, and final project evaluation. The findings of the quantitative section show that the model has the necessary validity.

Keywords: Corruption prevention, development projects, administrative corruption

Extended Abstract

Introduction

Corruption is one of the main concerns for all countries worldwide, receiving attention since time immemorial. Consequently, many nations have adopted various measures and strategies to combat corruption, each with its own strengths and weaknesses (Ranjbar Kabootarkhani & Zarandi, 2024). Research has shown that corruption, in all its forms (administrative, economic, political, and social), is a significant problem in all countries globally. In developing nations, due to the considerably broader scope of government activities, responsibilities, and duties compared to industrialized countries, corruption is more prevalent. Currently, corruption is one of the primary issues within the country's administrative system, posing serious challenges to the formulation and implementation of any strategic program. The main concern is that if corruption becomes a culture, no one will contemplate its stigma or wrongfulness, as on one hand, they observe everyone behaving this way, and on the other hand, they are expected to do the same. This perspective is particularly evident within municipalities (Shariati Saman et al., 2023). Indeed, corruption can be considered a phenomenon concurrent with governance; that is, ever since human activities took on an organized and cohesive form, corruption has emerged as an inseparable component of the organizational fabric. Therefore, corruption can be regarded as the unwanted child of an organization, born from various interactions within the organization and also from the interaction between the organization and its environment (Mirlohi & Asadi, 2024). Furthermore, the issue is that in 1995, Transparency International introduced the Corruption Perceptions Index (CPI) for the first time. This index measures the level of corruption on a scale from zero to 10, where zero signifies the highest level of corruption and 10 signifies the lowest. For example, in 2001, Finland, with a score of 9.9, was recognized as the cleanest country, while Bangladesh, with a score of 0.4, was identified as the most corrupt nation. In 2007, Denmark, Finland, and Singapore, with a score of 9.4, had the least corruption, while Myanmar and Somalia, with a score of 1.4, had the most. The Islamic Republic of Iran, in 2007, with a numerical rank of 131 and a score of 2.5 out of 10, was not in a favorable position. This index is insufficient for a country aiming to achieve development within the framework of its twenty-year vision and is considered a fundamental obstacle in the path of economic growth and development. Among the Middle Eastern countries, Qatar has the lowest level of financial corruption with a numerical index of 32. Iraq experiences the highest financial and administrative corruption with an index of 178. Afghanistan, with a rank of 172 and a score of 1.8, is close to countries like Chad and Sudan. Tajikistan, Azerbaijan, Belarus, Kyrgyzstan, Liberia, and Zimbabwe, with a rank of 150, are in similar situations, which are not favorable in terms of

economic corruption (Khoshbash & Dehghani, 2024). Based on what has been said, this research seeks to investigate how the corruption prevention model in the construction projects of government agencies is, and whether it possesses the necessary credibility."

Theoretical Framework

According to North's theory (1990), this theory focuses on the role of institutions and laws in the formation or prevention of corruption. Weaknesses in executive and oversight institutions can lead to the spread of corruption. Opaque laws and regulations, conflicts of interest, and a lack of accountability are key factors in corruption (Forghani Bajestani et al., 2024). According to Durkheim's theory (1893), this theory focuses on the impact of societal values, norms, and beliefs on individual behavior. In societies where corruption is considered an acceptable behavior, its occurrence is more likely. Strengthening a culture of transparency and promoting social ethics can reduce the level of corruption (Sahharon et al., 2023). According to Game Theory, this theory addresses the interactions between individuals or groups whose decisions are influenced by the choices of others. In construction projects, corruption can act as a game between contractors, government officials, and supervisors. Bribers and recipients of bribes strive to maximize their personal interests while minimizing the likelihood of detection or punishment (Lucas, 2015). According to Systems Theory, this theory views corruption as a result of inefficient interactions within social, economic, and managerial systems. Corruption occurs when the oversight system is weak or when laws and regulations are insufficient. Organizations with complex and ambiguous structures are more susceptible to corruption. In construction projects, a lack of transparency in bidding processes and project execution can create a breeding ground for corruption (Langnel, 2025). According to Cost-Benefit Theory, based on this theory, individuals and organizations choose corruption when its benefits outweigh the potential costs. Reducing the costs of detection and punishment can exacerbate corruption. Increasing transparency and providing public reports raises the costs of corruption and reduces its likelihood (Papadopoulo, 2023). According to Schein's theory (1985), this theory addresses the impact of organizational culture on individual behaviors in the workplace. Organizational cultures that encourage or tolerate unethical behaviors are more prone to corruption. The absence of ethical values and fair reward systems also strengthens corruption (Maulidi et al., 2024).

Methodology

The qualitative participants include 12 professors from the field of management, senior managers, and inspectors from the government agencies of South Khorasan. The academic specializations of the university professors are in management, organizational behavior and human resources, psychology, law, and sociology, with an assistant professor rank or higher and at least 10 years of teaching experience. The sampling method is purposive and snowball sampling. Furthermore, the statistical population for the model validation section includes all employees of the General Directorate of Roads and Urban Development of South Khorasan, totaling 180 people. Using simple random sampling according to Morgan's table, 108 individuals were selected as the statistical sample.

Discussion and Results

The research findings indicate that the corruption prevention model in construction projects in government organizations includes 4 overarching themes: health of project planning, health of project implementation, supervision of project implementation, and evaluation of construction projects. Additionally, there are 14 organizing themes: health of foundational and research studies, health of technical criteria and standards, project quality health, health of tenders and transactions, delegation of authority health, public participation health, supervision of materials and equipment, supervision of economic factors, transparency and accountability, technical and engineering supervision, audit supervision, ethical evaluation, human resources evaluation, and final project evaluation.

Conclusion

In general, the proposed model of this research offers a comprehensive and multi-layered framework for combating corruption in government civil projects. By separating and explaining the key factors at each stage, this model provides operational tools and specific strategies for government organizations. This allows them to minimize corruption risk by adopting a proactive and systemic approach, thereby enhancing the efficiency, transparency, and quality of civil projects. The validation of this model in the present study emphasizes its importance and practicality in the real-world environment.

Contribution of authors

All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

This research was conducted by ethical principles. All participants in the study voluntarily provided their consent to participate with full awareness of the research objectives.

فصلنامه علمی رویکردهای نو در مدیریت دولتی

The scientific quarterly of
New Approaches in Public Administration

JNAPA

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

طراحی و اعتبار سنجی مدل پیشگیری از فساد در پروژه های عمرانی دستگاه های دولتی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۲۶

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۴/۰۶/۲۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۲۳

سید سعید خداپرست مقدم

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران.

ORCID: 0009-0001-5673-392X

s.khodaparastmoghaddam@iau.ac.ir

حمید رضایی فر (نویسنده مسئول)

استادیار، گروه مدیریت، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران.

ORCID: 0000-0002-7811-9269

h_rezaiefar@iau.ac.ir

مهدی محمودزاده

استادیار، گروه مدیریت، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران.

ORCID: 0000-0002-2168-5614

mahdi002@iau.ac.ir

محمد محمدی

استادیار، گروه مدیریت، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران.

ORCID: 0000-0001-5769-1058

Mohammadi4531@iau.ac.ir

چکیده

فساد، به عنوان یکی از چالش‌های مزمن و فراگیر در سطح جهانی، پیامدهای مخرب گسترده‌ای بر توسعه اقتصادی، عدالت اجتماعی و اعتماد عمومی به نهادهای دولتی دارد. لذا هدف این تحقیق طراحی و اعتبار سنجی مدل پیشگیری از فساد در پروژه های عمرانی دستگاه‌های دولتی می باشد. روش تحقیق، آمیخته می باشد. روش تحقیق در بخش کیفی از نوع تحلیل

¹ <https://doi.org/10.71815/JNAPA.2025.1214779>

مضمون است. مشارکت کنندگان بخش کیفی شامل ۱۲ نفر از اساتید رشته مدیریت و مدیران ارشد و بازرسان دستگاههای دولتی خراسان جنوبی می باشند که گرایش تحصیلی اساتید دانشگاه، رفتار سازمانی و منابع انسانی، روانشناسی، حقوق و جامعه شناسی با مرتبه استادیاری به بالا و سابقه تدریس حداقل ۱۰ سال می باشند، است. روش نمونه گیری از نوع هدفمند و گلوله برفی می باشد. همچنین تعداد جامعه آماری در بخش اعتبارسنجی مدل شامل کلیه کارکنان اداره کل راه و شهرسازی خراسان جنوبی به تعداد ۱۸۰ نفر بوده اند که به روش تصادفی ساده طبق جدول مورگان تعداد ۱۰۸ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. یافته های تحقیق نشان داده است مدل پیشگیری از فساد در طرح های عمرانی را در سازمان های دولتی شامل ۴ مضمون فراگیر به نام های سلامت تهیه طرح، سلامت اجرای طرح، نظارت بر اجرای طرح و ارزشیابی طرح های عمرانی می باشد. همچنین ۱۴ مضمون سازمان دهنده به نام های سلامت مطالعات بنیادی و تحقیقاتی، سلامت معیارها و استانداردهای فنی، سلامت کیفیت پروژه، سلامت اجرای مناقصات و معاملات، سلامت تفویض اختیار، سلامت مشارکت عمومی، نظارت بر مواد و تجهیزات، نظارت بر عوامل اقتصادی، شفافیت و پاسخگویی، نظارت فنی و تکنیکی، نظارت حسابرسی، ارزشیابی اخلاقی، ارزشیابی منابع انسانی، ارزشیابی پایانی پروژه می باشد. یافته های بخش کمی نشان می دهد که مدل از اعتبار لازم برخوردار است.

کلمات کلیدی: پیشگیری از فساد، پروژه های عمرانی، فساد اداری

۱- مقدمه

اداره امور عمومی رویکردی است که نیازها و منافع شهروندان را در مرکز تصمیم گیری و ارائه خدمات قرار می دهد. این موضوع شامل طراحی و اجرای سیاستها و برنامه های عمومی است که پاسخگوی نیازها و ترجیحات شهروندان باشد و اطمینان حاصل شود که خدمات عمومی در دسترس، کارآمد و مؤثر هستند (Babaei et al., 2025).

مدیریت مسائل شهری به عنوان یکی از حوزه های کلیدی در اداره جوامع مدرن با چالشهای بی سابقه ای مواجه است؛ از جمله رشد سریع شهرنشینی، نیاز به نوآوری در خدمات، و تأمین رضایت شهروندان در یک محیط رقابتی و پویا. کند (Barzegar et al., 2025). از سویی دیگر یکی از شاخصهای مهم میزان موفقیت سازمانها افزون بر منابع مالی، وجود نیروی انسانی سالم، توانمند و متعهد است؛ بنابراین مدیران همواره باید به دنبال تمهیداتی باشند تا از طریق آن هم بر رفتار فردی و هم بر سازمان تأثیر مثبت گذاشته و از این طریق دستیابی به اهداف سازمان را برای خود و دیگران تسهیل کنند (Makari & Haghghi, 2024). در این میان مطالعه تاریخ فساد نشان می دهد که فساد در جوامع بشری قدمتی به اندازه تمدن ها دارد و اکنون نیز یکی از مسائل مهمی است که کشورهای جهان با آن روبه رو هستند. فساد، ناپایداری های بسیاری برای جوامع بشری به دنبال داشته و جنگ های پی در پی، خشونت ها و قیامها علیه تمدن های حاکم، از بین رفتن سازمانها ناشی از فساد بوده است. به طور کلی، فساد در کنار سایر مسائل، از عوامل مهم فروپاشی تمدن ها به شمار می رود (Mungiu-Pippidi, 2015). اگر به طور جامع به فساد نگاه کنیم، می توان گفت که فساد سوءاستفاده از اعتماد مردم است. زمانی که کارمندان دولت هنجارها و وظایف خود را به نفع طرف دیگر در ازای انگیزه مالی نقض کنند، می توان گفت که به فساد دچار شده اند. فساد عمدتاً با انگیزه نفع شخصی و دریافت رشوه یا سایر مزایای حاصل از سوی کسی است که نیازمند تصمیم تأثیرگذار بر منافع است که کارمند دولت می تواند موجب وقوع آن شود (Heywood, 2015).

همچنین مبارزه با فساد یکی از دغدغه‌های اصلی تمامی کشورهای جهان است که از دیرباز تاکنون مورد توجه است. از همین رو بسیاری از کشورها اقدامات و استراتژی‌هایی را در مبارزه با فساد اتخاذ کرده‌اند که هر یک نقاط قوت یا ضعف مرتبط با خودش را دارد (Ranjbar Kabootarkhani & Zarandi, 2024).

تحقیقات نشان داده است که فساد با همه انواع آن (اداری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی) معضلی بزرگ در تمامی کشورهای جهان به شمار می‌آید. در کشورهای در حال توسعه، به دلیل اینکه دامنه فعالیت‌ها و گستره مسئولیت‌ها و وظایف دولتها به مراتب گسترده‌تر از کشورهای صنعتی است، فساد رواج بیشتری دارد. در حال حاضر، یکی از مسائل اصلی نظام اداری کشور، موضوع فساد است که این معضل، تدوین و اجرای هرگونه برنامه استراتژیک را با چالش‌های جدی مواجه می‌سازد. نگرانی اصلی این است که اگر فساد به یک فرهنگ تبدیل شود، دیگر کسی به قبح و نادرستی آن فکر نخواهد کرد؛ زیرا از یک سو می‌بیند که همه چنین رفتار می‌کنند و از سوی دیگر از او نیز انتظار دارند که چنین رفتار کند. این دیدگاه به‌ویژه در مجموعه شهرداری‌ها نمود زیادی دارد (Shariati Saman et al., 2023).

به واقع می‌توان گفت فساد پدیده‌ای همزاد حکومت است. یعنی از زمانی که فعالیت‌های بشر شکل سازمان‌یافته و منسجمی به خود گرفت، فساد نیز همچون جزء جدایی‌ناپذیر از متن سازمان ظهور کرده است. بنابراین می‌توان فساد را فرزند ناخواسته سازمان تلقی کرد که در نتیجه تعاملات گوناگون در درون سازمان و نیز به‌مناسبت تعامل میان سازمان و محیط آن به وجود آمده است (Mirlohi & Asadi, 2024).

ضمن اینکه مسئله اینجاست در سال ۱۹۹۵، سازمان بین‌المللی شفافیت برای نخستین بار شاخص فساد مالی را معرفی کرد. این شاخص، میزان فساد را با مقیاسی از صفر تا ۱۰ اندازه‌گیری می‌کند، به گونه‌ای که صفر به معنای بیشترین فساد و ۱۰ به معنای کمترین فساد است. به‌عنوان مثال: در سال ۲۰۰۱، فنلاند با نمره ۹٫۹ پاک‌ترین کشور و بنگلادش با نمره ۰٫۴ فاسدترین کشور جهان شناخته شدند. در سال ۲۰۰۷، دانمارک، فنلاند، و سنگاپور با نمره ۹٫۴ کمترین فساد و میانمار و سومالی با نمره ۱٫۴ بیشترین فساد را داشتند. جمهوری اسلامی ایران در سال ۲۰۰۷ با شاخص عددی رتبه ۱۳۱ و نمره ۲٫۵ از ۱۰، در وضعیت مناسبی قرار نداشت. این شاخص برای کشوری که دستیابی به توسعه را در چارچوب چشم‌انداز بیست‌ساله هدف قرار داده، ناکافی است و به‌عنوان مانعی اساسی در مسیر رشد و توسعه اقتصادی تلقی می‌شود. در میان کشورهای خاورمیانه، قطر با شاخص عددی ۳۲ کمترین میزان فساد مالی را دارد. عراق با شاخص ۱۷۸ بیشترین فساد مالی و اداری را تجربه کرده است. افغانستان با رتبه ۱۷۲ و نمره ۱٫۸ نزدیک به کشورهای چاد و سودان قرار دارد. تاجیکستان، آذربایجان، بلاروس، قرقیزستان، لیبیا، و زیمبابوه با رتبه ۱۵۰ در وضعیت مشابهی قرار دارند که از نظر فساد اقتصادی مناسب نیست (Khoshbash & Dehghani, 2024). در کشورهای اسلامی، تقویت رهنمودهای دینی و اخلاقی، رعایت حقوق مالی و اقتصادی مردم و موارد مشابه، از عوامل اساسی در جلوگیری از فساد به شمار می‌روند. با این حال مسئله اینجاست که چرا باز هم مظاهر فساد اداری و اقتصادی در کشور به‌طور گسترده‌ای نمایان می‌شود. همچنین تخمینی در سال ۲۰۰۹ نشان داده است افرادی که رشوه محافظه کارانه‌ای از پیمایش سنجه جهانی فساد پرداخت کرده بودند ۳ درصد از درآمد سالیانه خود را به آن اختصاص داده‌اند. به این ترتیب اثرات وقوع کنش فساد و عدم وجود سلامت در سازمانها می‌تواند بسیار گسترده‌تر از محدوده یک سازمان باشد. درحقیقت، فساد مانند عفونت است که اگر به اندام

ساختار جامعه سرایت کند، اعضای آن را یک به یک فاسد کرده و از کار میاندازد و چه بسا گسترش این عفونت، کل پیکره جامعه را از بین ببرد (Masoumi & Hekmati, 2024).

در تبیین بیشتر مسئله فساد در پروژه های عمرانی، به زعم (Ebenezer, 2023) فساد در پروژه های ساختمانی یک موضوع فراگیر است که به طور قابل توجهی یکپارچگی و اثربخشی پروژه را تضعیف می کند. این امر از طریق اشکال مختلف مانند رشوه، اختلاس و کلاهبرداری ظاهر می شود که منجر به هزینه های بالا، کیفیت پایین و به خطر افتادن ایمنی می شود. عوامل کلیدی موثر در فساد عبارتند از پیچیدگی فرآیندهای ساخت و ساز عمومی و عدم رعایت استانداردهای حرفه ای همچنین فساد پروژه های عمرانی منجر به افزایش هزینه های مواد و ادعاهای غیرواقعی می شود و هزینه های کلی پروژه را افزایش می دهد. چنین مواردی تأثیرات مثبت و منفی بر نهادهای دولتی دارد که آثار و پیامدهای آنها هم در کوتاه مدت و هم در بلندمدت محسوس است (Chen et al., 2022).

لازم به ذکر است که علیرغم شناخت اثرات مضر فساد، برخی استدلال می کنند که تمرکز بر فساد ممکن است سایر موضوعات مهم مانند ناکارآمدی مدیریت پروژه و تخصیص منابع را تحت الشعاع قرار دهد، که همچنین نیازمند توجه برای بهبود نتایج پروژه های ساختمانی است. در خصوص اهمیت و ضرورت تحقیق بیان می گردد که بند نوزدهم سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی مقام معظم رهبری، قوای نظام را ملزم به شفاف سازی اقتصاد و سالم سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت ها و زمینه های فسادزا در حوزه های پولی، تجاری، ارزی و ... مینماید. عدم شفافیت در اقتصاد موجب فساد اداری، اقتصادی و مالی و همچنین امکان ناپذیری برنامه ریزی صحیح و جامع اقتصادی و متناوب بودن سیاستها در اقتصاد می گردد. لذا توجه به فساد اداری و مالی و عوامل اثر گذار بر آن از جمله مسائل مهم و پر اهمیتی است که مورد توجه بسیاری از مسئولین به خصوص مسئولین سازمان دولتی قرار گرفته است و آنان را بر آن داشته است که به واکاوی چالش فساد اداری- مالی بپردازند و با شناسایی عوامل مؤثر بر آن میزان فساد اداری را در سازمانشان تقلیل دهند (Masoumi & Hekmati, 2024).

همچنین به زعم کوییس و همکاران (Köbis et al., 2022) فساد یکی از مهم ترین مسائلی است که دنیا با آن مواجه است. این پدیده به قدری گسترده است که همه کشورهای سراسر جهان را تحت تأثیر قرار می دهد. حال آنکه کمتر کشوری در دنیا یافت می شود که به اندازه ایران بر مبارزه علیه فساد اداری تأکید و توجه سیاستمداران و تصمیم سازان را به خود جلب کرده باشد.

صدور فرمان هشت ماده ای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی در سال ۱۳۸۰ و متعاقب آن تشکیل ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی تحقیقات نشان داده است که یکی از مهمترین نقاط عطف در زمینه راهبرد نظام در پیشگیری و مقابله با فساد بوده است. علاوه بر این، فساد می تواند کیفیت ساخت و ساز را به شدت تحت تأثیر قرار دهد. زمانی که پیمانکاران برای افزایش سود خود به استفاده از مصالح بی کیفیت روی می آورند یا استانداردهای ایمنی را نادیده می گیرند، خطرات جانی و مالی جدی برای جامعه ایجاد می شود. حوادثی که به دلیل ضعف در کیفیت ساخت و ساز رخ می دهند، می توانند عواقب جبران ناپذیری به همراه داشته باشند و به از دست رفتن جان انسانها و آسیب به اموال منجر شوند. از طرف دیگر، فساد در پروژه های عمرانی می تواند به تخریب محیط زیست نیز منجر شود. نادیده گرفتن قوانین و مقررات زیست محیطی به دلیل انگیزه های مالی، باعث آلودگی و تخریب منابع طبیعی خواهد شد. این تخریب نه تنها بر محیط زیست تأثیر منفی می گذارد، بلکه عواقب بلندمدتی برای جوامع محلی به همراه خواهد داشت. از دیگر جنبه های مهم

فساد در پروژه‌های عمرانی، کاهش اعتماد عمومی به نهادهای دولتی و سیستم‌های اجرایی است. زمانی که مردم مشاهده می‌کنند که منابع عمومی به دلیل فساد به نفع عده‌ای خاص هدر می‌رود، اعتمادشان به دولت و نهادهای مربوطه کاهش می‌یابد. این موضوع می‌تواند باعث بروز نارضایتی‌های اجتماعی و حتی بحران‌های سیاسی شود، که خود تهدیدی برای ثبات و امنیت اجتماعی به شمار می‌آید.

با توجه به آنچه گفته شد این تحقیق به دنبال آن است که بررسی کند مدل پیشگیری از فساد در پروژه‌های عمرانی دستگاه‌های دولتی چگونه است و آیا از اعتبار لازم برخوردار است؟

۲- ادبیات تحقیق

طبق نظریه نورس^۱ (۱۹۹۰) این نظریه بر نقش نهادها و قوانین در شکل‌گیری یا جلوگیری از فساد تمرکز دارد. ضعف در نهادهای اجرایی و نظارتی می‌تواند منجر به گسترش فساد شود. قوانین و مقررات غیرشفاف و کمبود پاسخگویی از عوامل کلیدی فساد هستند. نهادهای نظارتی قوی می‌توانند از بروز فساد در پروژه‌های عمرانی جلوگیری کنند. تدوین مقررات شفاف و الزام به گزارش‌دهی از اهمیت بالایی برخوردار است (Forghani Bajestani et al., 2024). طبق نظریه دورکیم^۲ (۱۸۹۳) این نظریه بر تأثیر ارزش‌ها، هنجارها و باورهای جامعه بر رفتار افراد تمرکز دارد. در جوامعی که فساد به عنوان یک رفتار قابل قبول تلقی می‌شود، احتمال بروز آن بیشتر است. تقویت فرهنگ شفافیت و ارتقای اخلاق اجتماعی می‌تواند میزان فساد را کاهش دهد. ارتقای فرهنگ عمومی و تقویت آموزش‌های اخلاقی می‌تواند بستر فساد را کاهش دهد. افزایش آگاهی عمومی نسبت به پیامدهای فساد می‌تواند رفتارهای غیرقانونی را محدود کند (Sahharon et al., 2023). طبق نظریه بازی این نظریه به تعاملات بین افراد یا گروه‌هایی می‌پردازد که تصمیم‌گیری آن‌ها تحت تأثیر انتخاب‌های سایرین است. در پروژه‌های عمرانی، فساد می‌تواند به صورت یک بازی بین پیمانکاران، مقامات دولتی، و ناظران عمل کند. رشوه‌دهندگان و رشوه‌گیرندگان تلاش می‌کنند تا منافع شخصی خود را به حداکثر برسانند، درحالی‌که احتمال کشف یا تنبیه را حداقل می‌کنند. پیمانکاران ممکن است برای دستیابی به قراردادهای یکدیگر تبانی کنند. مقامات می‌توانند با پذیرش رشوه، منافع بلندمدت جامعه را قربانی کنند (Lucas, 2015). طبق نظریه سیستم‌ها این نظریه فساد را نتیجه تعاملات ناکارآمد در سیستم‌های اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی می‌داند. فساد زمانی رخ می‌دهد که سیستم نظارتی ضعیف باشد یا قوانین و مقررات کافی وجود نداشته باشد. سازمان‌هایی که دارای ساختارهای پیچیده و مبهم هستند، مستعد فساد بیشتری می‌شوند. در پروژه‌های عمرانی، نبود شفافیت در فرآیندهای مناقصه و اجرای پروژه می‌تواند بستر فساد را فراهم کند. وجود واسطه‌های زیاد و سازوکارهای ناکارآمد باعث افزایش ریسک فساد می‌شود (Langnel, 2025). طبق نظریه هزینه فایده بر اساس این نظریه، افراد و سازمان‌ها فساد را زمانی انتخاب می‌کنند که منافع آن بیشتر از هزینه‌های احتمالی باشد. کاهش هزینه‌های کشف و تنبیه می‌تواند فساد را تشدید کند. افزایش شفافیت و ارائه گزارش‌های عمومی، هزینه‌های فساد را بالا برده و احتمال آن را کاهش می‌دهد. پیمانکاران ممکن است هزینه پرداخت رشوه را با سودی که از اجرای پروژه کسب می‌کنند مقایسه کنند. وجود سیستم‌های نظارتی و قانونی قوی می‌تواند این نوع رفتار را کاهش دهد (Papadopoulou, 2023). طبق نظریه شاین^۳ (۱۹۸۵) این نظریه به تأثیر فرهنگ سازمانی بر رفتارهای افراد در

¹ North

² Durkheim

³ Schein

محیط کار می‌پردازد. فرهنگ‌های سازمانی که رفتارهای غیراخلاقی را تشویق یا تحمل می‌کنند، بیشتر مستعد فساد هستند. عدم وجود ارزش‌های اخلاقی و نبود سیستم‌های پاداش‌دهی منصفانه نیز فساد را تقویت می‌کند. سازمان‌هایی که برای کارمندان خود انگیزه‌های شفاف و عادلانه فراهم نمی‌کنند، مستعد رفتارهای فاسد هستند. مدیرانی که خود رفتارهای غیراخلاقی دارند، الگوهای منفی برای کارکنان می‌شوند (Maulidi et al., 2024).

پیشینه تحقیق

کمی-سلسله مراتبی به این نتیجه رسیده است که در میان مقوله‌های بعد پیشگیری، رشد ارزش‌های اخلاقی در میان مقوله‌های بعد ساماندهی، ساماندهی نظام سیاسی و پاسخگویی و در میان مقوله‌های بعد نظارت و برخورد، نظارت کارآمد از اولویت بالاتری برخوردار است.

تحقیقی با موضوع اولویت‌بندی مؤلفه‌های ساختاری فساد اداری در ایران و روش تحقیق آمیخته انجام داده است. بر اساس یافته‌های پژوهش، علل فساد اداری به ترتیب عبارتند از: ساخت قدرت سیاسی، دولت رانتیر، دولتی‌بودن و غیررقابتی‌بودن اقتصاد، عدم حاکمیت قانون، فرهنگ سیاسی تابعیت، ضعف نهادهای مدنی، عدم شفافیت، نبود رسانه‌های آزاد، بی‌ثباتی سیاسی و مدیریتی، ضعف نهاد قضایی و سازمان‌های نظارتی، ناکارآمدی و ساختار سازمان، عدم پاسخگویی، وسعت بیش از اندازه دولت، وضعیت اخلاقی طبقه حاکم، ویژگی‌های ارزشی جامعه، وضعیت احزاب و رقابت‌های سیاسی.

تحقیقی با موضوع فساد اداری و روش تحقیق تحلیل گفتمان انجام داده است. یافته‌های پژوهش نشان داده است که درست‌مایگی برای مهار فساد اداری در در ابعاد و مفاهیمی از جمله تمامیت، درستکاری، مسئولیت حرفه‌ای، منزه بودن از فساد، بی‌طرفی و پاسخگویی، عمل بر مبنای فضیلت‌هایی همچون عدالت، شجاعت و میانه‌روی، سلامت و اخلاق و به معنی تأملی آشکار در باب اخلاق، ملاحظات قوانین از جمله شفافیت قوانین و مقررات، عمل اخلاقی یا روحی جامع است که در کنار یکدیگر، زمینه‌ای مناسب برای مهار فساد اداری را فراهم کند. در نهایت درست‌مایگی شجاعت اخلاقی و قهرمانی در شکل‌گیری استانداردهای اخلاقی بیان شده است.

تحقیقی با موضوع تأثیر اعتماد و شفاف‌سازی سازمانی بر پیشگیری از فساد اداری و روش تحقیق توصیفی و همبستگی انجام داده اند. یافته‌های تحقیق نشان داده است که اعتماد به میزان ۲۷٪ بر پیشگیری از فساد اداری- مالی و نیز شفاف‌سازی سازمانی به میزان ۶۵٪ بر پیشگیری از فساد اداری- مالی تأثیرگذار بودند. ابعاد اعتماد به ترتیب اعتماد به سازمان و اعتماد به مدیر بر پیشگیری از فساد اداری - مالی در شهرداری همدان تأثیر داشتند و ابعاد شفاف‌سازی سازمانی به ترتیب پاسخگویی، اعتماد، حسن نیت، صلاحیت و صداقت بر پیشگیری از فساد اداری - مالی در شهرداری همدان تأثیرگذار بودند.

تحقیقی با موضوع دلایل بروز فساد اداری و مالی در مجموعه شهرداری سنندج و روش تحقیق آمیخته انجام داده اند. در این پژوهش با بررسی ارتباط بین عوامل فردی و سازمانی و محیطی موثر

بر بروز و اشاعه فساد با ۹ متغیر زیر مجموعه، روابط بین متغیرها و فساد بررسی گردید، یافته‌ها نشان داد، هبستگی مثبت و معنی دار بین عدم انگیزه و تعهد، رابطه خویشاوندی، سوء مدیریت، نبود نظارت سازمانی، عدم شفافیت، اعتقادات غالب فرهنگی و اجتماعی در سازمان، قوانین و مقررات موازی و تکراری، عدم نظارت مطلوب دستگاه‌های نظارتی تایید می‌گردد.

[\(Bakhshandeh Mahdikhaneh, 2023\)](#) تحقیقی با موضوع فساد اداری و مالی و روش تحقیق کیفی انجام

داده است. یافته‌ها نشان داده است که نقش نهاد های ناظر خصوصا نهاد های ناظر در قوه قضاییه مثل دیوان عدالت اداری در تبیین مصادیق فساد و چگونگی مبارزه با آن و رسیدگی به پرونده های موجود در این زمینه از طریق نظارت مستمر بر فعالیت های هیئت های رسیدگی کننده به تخلفات اداری و قوانین و مقررات موجود و بررسی دقیق شکایات مطرح شده در دیوان که به نوعی در بردارنده مصادیق فساد اداری میباشد حائز اهمیت است.

[\(Karimi et al., 2023\)](#) تحقیقی با موضوع تحلیل زمینه های شکل گیری بسترهای فسادزا و روش تحقیق

کیفی انجام داده اند. یافته های تحقیق نشان داده است که مضامین و زمینه های شناسایی شده در بروز فساد حول یک محور کلی تر یعنی "ساختار سازمانی فسادزا" گردهم می آیند که سبب ایجاد فرهنگ فساد در سازمان شهرداری تهران شده است که نتیجه آن بازتولید فساد در بستر سازمانی شهرداری تهران است.

[\(Hemmati et al., 2023\)](#) تحقیقی با موضوع بررسی اکتشافی زمینه های بروز فساد اداری در شهرداری و روش

تحقیق کمی انجام داده اند. یافته ها نشان داده است بروز فساد اداری در شهرداری تهران ناشی از یازده عامل اصلی زمینه ساز فساد است. بیشترین میزان وجود فساد مربوط به زمینه اخذ رشوه در مراحل نقشه ریزی و صدور پایان کار با میانگین ۴/۰۱ است و سپس عامل اهمال کاری و صدور حسن انجام کار و نبود نظارت با میانگین ۲/۹۵ میباشد.

[\(Ahangar et al., 2023\)](#) تحقیقی با موضوع بررسی رهبری جامعه‌محور با نهج‌البلاغه و ارتباط آن با فساد

اداری و روش تحقیق توصیفی-همبستگی انجام دادند. نتایج نشان داد بین نظر مدیران در رابطه بین رهبری جامعه‌محور با رویکرد نهج‌البلاغه، شفافیت نظام اداری و کاهش فساد اداری رابطه معنی‌داری وجود داشت. با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده می‌توان گفت آموزه‌های نهج‌البلاغه می‌تواند مانع رشد بسیاری از جریانات توأم با فساد اداری گردد؛ همچنین از لحاظ کاربردی اجرای الگوی رهبری جامعه‌محور و آموزش آن به مدیران و کارکنان سازمان‌های دولتی توصیه می‌گردد.

[\(Soltani et al., 2022\)](#) تحقیقی با موضوع ارائه مدل جامع ساختاری از عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری

دستگاه‌های آموزشی و روش تحقیق آمیخته - اکتشافی انجام داده اند. نتایج پژوهش نشان داده است مدل ساختاری تفسیری تحقیق برای عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی در بالاترین سطح، عوامل فردی و عوامل سازمانی قرار گرفته است. در سطح دوم، عوامل مدیریتی، عوامل فرهنگی و عوامل سیاسی قرار داشته و در سطح سوم، عوامل قضایی (قانونی) قرار دارد. بنابراین تمامی عوامل اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی از وضعیت مطلوبی برخوردار اند. درحالی که (عوامل مدیریتی) وضعیت مناسبی ندارند.

[\(Karimian, 2022\)](#) تحقیقی با موضوع چالش رویکرد و سطح تحلیل در طرح های مبارزه با فساد اداری در ایران

و روش تحقیق کیفی انجام داده است. نتایج نشان داده است که قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و اسناد فرادستی،

سلامت اداری را با جامع نگری و در سطح کالبدی مدنظر قرار داده اند؛ ولی در مجموعه فرد محوری غلبه دارد؛ هرچند که قانون هایی هستند که برای سطح میانه اداره کشور تنظیم شده اند و این مقتضی خروج از فرد محوری نگارش می باشد. به این ترتیب، فرد محور بودن رویکرد مقررات مصوب (قوه مقننه) و به تبع "قانون مصوب مبارزه با فساد اداری در ایران"، محدود به سطوح بعدی سلسله مراتب قوانین است.

[\(Ghanbari, 2022\)](#) تحقیقی با موضوع تاثیر فساد اداری بر مسئولیت پذیری اجتماعی در شهرداری های استان مرکزی و روش تحقیق کیفی انجام داده است. یافته های تحقیق نشان داده است که فساد در دستگاه های دولتی را میتوان با مصادیقی مثل پارتی بازی، بی عدالتی، باج خواهی، ایجاد نارضایتی ارباب رجوع شناخت و حتی آن را به تمام اشکال گوناگون اعمال قدرت شخصی و استفاده نامشروع از مقام و موقعیت شغلی تسری داد. ارزش ها، هنجارها، عقاید و باورهای حاکم بر افراد جامعه متکی به ارزش های مادی گرایانه، خودپرستی و مصرف گرایانه باشد و ساختارهای اجتماعی از انسجام و کارکردهای الزم برخوردار نباشند، در نتیجه نظام فرهنگی و اجتماعی، ناکارآمدی و ضعف خود را نشان می دهد و پیامد آن، شکل گیری فساد است.

[\(Farkhondeh et al., 2022\)](#) تحقیقی با موضوع بررسی رابطه بین فساد اداری و تعهد کارکنان و روش تحقیق کمی انجام داده است. یافته های تحقیق نشان داده است که براساس تحلیل های بعمل آمده در این پژوهش، یکی از ابزارهای کنترل فساد اداری افزایش تعهد سازمانی است. از سوی دیگر رضایت شغلی با افزایش تعهد سازمانی امکان رفتار آکنده از فساد اداری را کاهش میدهد.

[\(Zarandi & Vaezi, 2019\)](#) تحقیقی با موضوع فساد اداری و روش تحقیق کیفی انجام داده اند. یافته ها نشان داده است که بعد پیشگیری به دو زیرمعیار ارتقای ظرفیت های مردمی و رشد ارزش های اخلاقی تقسیم می گردد. بعد ساماندهی به چهار زیرمعیار ساماندهی اقتصادی، ساماندهی سرمایه های انسانی، چابک سازی نظام اداری و ساماندهی نظام سیاسی و پاسخگویی تقسیم می گردد و هر کدام از این زیرمعیارها به مؤلفه هایی تقسیم می گردند.

[\(Oloruntopa et al., 2024\)](#) تحقیقی با موضوع نقش مهم صنعت ساخت و ساز ساختمان در توسعه اجتماعی-اقتصادی نیجریه و روش تحقیق آمیخته انجام داده اند. یافته ها نشان داده است که این مطالعه بر نیاز به درک عمیق تر از رابطه بین فساد و اجرای پروژه های ساختمانی در نیجریه تأکید می کند.

[\(Ebekozi et al., 2024\)](#) تحقیقی با موضوع اثر تعدیل کننده رابطه بین اشکال فساد ساختمانی و روش تحقیق کمی انجام داده اند. یافته ها نشان داده است که نقش آژانس های ضد فساد باعث افزایش ارزش هزینه، عملکرد بهتر و کیفیت تحویل پروژه های عمومی در نیجریه شده است.

[\(Giommoni, 2021\)](#) تحقیقی با موضوع مواجهه با فساد در شهرداری های ایتالیا و روش تحقیق کیفی انجام داده اند. یافته های تحقیق نشان داده است که افشای فساد روی داده در شهرداری های ایتالیا به دلیل از بین رفتن اعتماد مردم، با کاهش مشارکت رأی دهندگان با مشارکت شهروندان در انتخابات تأثیر دارد و این موضوع ناشی از بین رفتن اعتماد عمومی به بدنه نظام سیاسی است.

(Dincer, O., & Gunalp, 2020) تحقیقی با موضوع بررسی اثرات مقررات فدرال بر میزان فساد و روش تحقیق کمی انجام داده اند. یافته های تحقیق نشان داده است که رابطه ای مثبت و معنی دار از نظر آماری بین مقررات فدرال و فساد وجود دارد. همچنین کاهش اندازه و دامنه دولت در سطح ایالت مختلف، اثر مقررات را در سطح فساد فدرال کاهش داد.

(Adindu et al., 2020) تحقیقی با موضوع فساد در پروژه های ساخت و ساز و روش تحقیق کمی انجام داده اند. یافته های پژوهش نشان داد که مراحل مناقصه و ساخت و ساز به ترتیب با ۶۵ و ۷۰ امتیاز از نظر حساسیت مفاصد نقاط عطف پروژه در مراحل پیش قراردادی و پس از قرارداد بالاترین رتبه را داشتند، در حالی که تقلب در قرارداد و رشوه با ۷۰ و ۶۵ بیشترین فراوانی وقوع را به خود اختصاص دادند. از بین ۱۱ منبع شناسایی شده فساد ساختمانی به ترتیب امتیاز مورد بررسی قرار گرفت. یافته ها همچنین نشان داد که اختلاس قراردادی، تقلب و کاهش هزینه ها به ترتیب با ۸۵، ۸۰ و ۷۸ امتیاز، در میان سایر منابع شناسایی شده فساد در نیجریه، از نظر شدت تأثیر بر عملکرد پروژه بیشترین رتبه را دارند.

(Owusu, 2019) تحقیقی با موضوع عوامل علی فساد در مدیریت پروژه های ساختمانی و روش تحقیق مروری یا سیستماتیک انجام داده اند. یافته های تحقیق در مجموع ۴۴ عامل فساد از ۳۷ نشریه شناسایی و بر حسب عوامل علی موجود فساد، روند سالانه انتشارات و دسته بندی موضوعی متغیرهای شناسایی شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. قابل شناسایی ترین علل، روابط نزدیک، استانداردهای اخلاقی ضعیف حرفه ای، شرایط منفی صنعتی و کاری، الگوهای نقش منفی و تحریم های ناکافی بود. پس از دسته بندی ۴۴ متغیر در پنج دسته منحصر به فرد، چارچوب مفهومی علل فساد ایجاد شد. به ترتیب نزولی، این پنج سازه عبارتند از علل خاص روانی-اجتماعی، علل خاص سازمانی، علل خاص تنظیمی، علل خاص پروژه و علل خاص قانونی.

(Dimitris Batzilis, 2019) تحقیقی با موضوع فساد، شواهدی از فساد در شهرداری در یونان و روش تحقیق کیفی انجام داده است. یافته های تحقیق نشان داده است که شهرداری ها مهمترین نهاد درگیر با مردم هستند، که نقش اساسی در شکل دهی به اعتماد عمومی و ایجاد سرمایه اجتماعی برای یک نظام سیاسی دارند، لذا در صورت مشاهده (افشاء) تخلف و فساد در شهرداری، نوعی عدم تمایل سیاسی و بی اعتمادی به نظام سیاسی به وجود خواهد آمد.

(Kim & Rad, 2019) تحقیقی با موضوع پروژه های عمرانی و فساد در آن و روش تحقیق کمی انجام داده اند. یافته ها نشان داده است که مشخص شد که «تسهیم نامناسب قدرت»، «عدم الزام نیروی انسانی به استفاده صحیح از منابع و رعایت قوانین و مقررات» و «عدم هرگونه نظارت بر عملکرد دولت» مهمترین عوامل هستند.

درخصوص جمع بندی تحقیقات گذشته و مقایسه کلی لازم به ذکر است که در میان تحقیقات داخلی، بیشتر تحقیقات از روش های کمی استفاده کرده اند که بر تحلیل آماری داده ها و بررسی روابط علی میان متغیرها تمرکز داشته است. در پژوهش های خارجی، نیز اکثر تحقیقات به صورت فقط کیفی یا کمی انجام شده است و در هیچ تحقیقی به صورت آمیخته به پیشگیری از فساد در پروژه های عمرانی اشاره نشده است. به صورت کلی در مقایسه تحقیقات گذشته می توان گفت که هدف اصلی تمامی پژوهش ها مبارزه با فساد اداری و شناسایی علل و راهبردهای موثر برای کاهش آن بوده است،

اما حوزه تمرکز و جزئیات آن‌ها متفاوت است. در خصوص نوآوری تحقیق در مقایسه با تحقیقات گذشته بیان می‌گردد که این پژوهش برای اولین بار است که در حوزه فساد در پروژه های عمرانی و تدوین راهبردهای جامع برای پیشگیری آن در ایران انجام می‌شود. همچنین از لحاظ روش شناختی نیز برای اولین بار انجام می‌گردد چرا که در انجام آن از روش کیفی در قالب یک طرح اکتشافی برای طراحی مدل و در بخش کمی از معادلات ساختاری استفاده می‌گردد. لذا از این لحاظ جنبه نوآور بودن پژوهش در آن رعایت شده و متفاوت از تحقیقات پیشین است. ضمن اینکه نتایج حاصل از این تحقیق، می‌تواند منجر به کسب بینشی عمیق تر و غنی تر از این پدیده شود و افق های تازه تری را درباره پدیده راهبردهای جامع در پیشگیری از فساد را نمایان کند.

۳- روش تحقیق

رویکرد این تحقیق، آمیخته می‌باشد. استراتژی بخش کیفی، شبکه مضامین و استراتژی بخش کمی، روش میدانی انتخاب شده است. مشارکت کنندگان بخش کیفی شامل ۱۲ نفر از اساتید رشته مدیریت و مدیران ارشد و بازرسان دستگاههای دولتی خراسان جنوبی می‌باشند که گرایش تحصیلی اساتید دانشگاه، رفتار سازمانی و منابع انسانی، روانشناسی، حقوق و جامعه شناسی با مرتبه استادیاری به بالا و سابقه تدریس حداقل ۱۰ سال می‌باشند، است. روش نمونه گیری از نوع هدفمند و گلوله برفی می‌باشد. در قسمت دوم که به اعتبارسنجی مدل اختصاص دارد، شامل کلیه کارکنان اداره کل راه و شهرسازی خراسان جنوبی به تعداد ۱۸۰ نفر بوده اند که به روش تصادفی ساده طبق جدول مورگان تعداد ۱۰۸ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. جهت اعتبار بخش کیفی، از قابلیت اعتبار استفاده شده است که آنچه در یافته ها و نتایج تحقیق از سوی پژوهشگر ذکر می‌گردیده است، همانی است که در نظر و ذهن پاسخگو بوده است. همچنین از درگیری طولانی مدت و مشاهده مداوم و بازبینی توسط مشارکت کنندگان استفاده شده است. درخصوص انتقال پذیری نیز محقق، به توصیف دقیق و شرایط انجام تحقیق به صورت کدگذاری، تحلیل نمادها و نشانه ها پرداخته است که خواننده خود تصمیم بگیرد که این نتایج این داده ها چه میزان می‌تواند با داده های مشابه با همین شرایط، به کار گرفته شود. برای افزایش قابلیت تایید در این تحقیق، محقق به بررسی داده های خام، تفسیرها و پیشنهادها و یافته ها به طور دقیق پرداخته است. همچنین محقق پس از تحلیل، داده های خود را به سه نفر از متخصصان ارائه داده است که با اندکی اصلاحات تایید شده است. ضمن اینکه انتشار مقاله علمی مستخرج از این تحقیق، دلیلی دیگر بر تایید داده های تحقیق می‌باشد. به منظور اخذ پایایی در این تحقیق (۱۵ درصد از اسناد) از مصاحبه هایی که محقق کدگذاری کرده، برای ارزیابی در اختیار یکی از خبرگان قرار داده است و نتایج حاصل از کدگذاری دو محقق نشان می‌دهد که ضریب کاپای محاسبه شده توسط نرم افزار اس پی اس اس مقدار ۰,۷۹۲ بوده است که با توجه به اینکه بیشتر از ۰,۶ است و چون عدد معنادار حاصل شده برای شاخص کاپا کوچکتر از ۰,۰۵ است، فرض استقلال کدهای استخراجی رد و وابستگی کدهای استخراجی به هم تأیید می‌گردد. جهت روایی یا اعتبار سنجی در مرحله کمی، مدلی که در مرحله کیفی بدست آمده است روایی صوری و محتوا توسط اساتید و متخصصان اخذ گردید. اعتبار سنجی با معادلات ساختاری (روایی تحلیل عاملی) اخذ نیز انجام شده است. جهت پایایی نیز با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ، ضریب پایایی هر مقوله بدست آمده است. درخصوص تحلیل مضمون در این تحقیق بیان می‌گردد که روشهای مختلفی برای مراحل تحلیل مضمون وجود دارد. هر یک از آنها، فرایندهای خاصی را

دنبال میکنند. در این مقاله، از روش [\(Attride-Stirling, 2001\)](#) استفاده شده است. در ابتدا، تجزیه و توصیف متن صورت گرفته است که شامل آشنا شدن با داده‌ها و ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری است. در گام دوم جست و جو و شناخت مضامین صورت گرفته است که شامل تشریح و تفسیر متن، ترسیم شبکه مضامین، تحلیل شبکه مضامین شامل ترکیب و ادغام و تدوین گزارش بوده است.

۴- یافته‌ها

یافته‌های تحقیق نشان داده است مدل پیشگیری از فساد در طرح‌های عمرانی را در سازمان‌های دولتی شامل ۴ مضمون فراگیر به نام‌های سلامت تهیه طرح، سلامت اجرای طرح، نظارت بر اجرای طرح و ارزشیابی طرح‌های عمرانی می‌باشد. همچنین ۱۴ مضمون سازمان دهنده به نام‌های سلامت مطالعات بنیادی و تحقیقاتی، سلامت معیارها و استانداردهای فنی، سلامت کیفیت پروژه، سلامت اجرای مناقصات و معاملات، سلامت تفویض اختیار، سلامت مشارکت عمومی، نظارت بر مواد و تجهیزات، نظارت بر عوامل اقتصادی، شفافیت و پاسخگویی، نظارت فنی و تکنیکی، نظارت حسابرسی، ارزشیابی اخلاقی، ارزشیابی منابع انسانی، ارزشیابی پایانی پروژه می‌باشد.

جدول (۲) مقوله بندی کدهای تحقیق

مضمون های پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
انجام مطالعات تحقیقاتی به صورت معتبر، انجام مطالعات با حداکثر استفاده از منابع داخلی، انجام مطالعات تحقیقاتی، لزوم تأیید سازمان برنامه و بودجه جهت انعقاد قرارداد، امکان سنجی اولیه، امکان سنجی نهایی، مطالعات جامعه بخشی، منطقه‌ای و برنامه‌های توسعه، رعایت آمایش سرزمین، تعیین دستگاه بهره‌بردار، ناترازی‌های اعتبارات، کمبود اعتبارات برای پروژه‌ها، عدم کارشناسی بودن تخصیص اعتبارات، ضرورت دقیق انجام طرح، وابستگی و یا عدم وابستگی بین منشاء فساد و پارامتر فساد، مطالعات دقیق وضع موجود و انجام مطالعاتی تطبیقی، مطالعه کامل و همه جانبه قبل از اجرای پروژه‌ها، مطالعه مدیریت بحران و حوادث ناشی از موانع طبیعی، جلوگیری از نفوذ افراد مطلع و صاحب قدرت، لزوم ارائه طرح توجیه فنی و اقتصادی، جلوگیری از طرح مطالعاتی بدون توجه به محتوا، جلوگیری از ایرادات و نواقص مطالعات اولیه طرح، تناقض بین طراح و مجری طرح، بررسی طرح با نیاز دستگاه اجرایی و بومی سازی، بررسی نوآوری طرح و کاهش هزینه، توجه به جامعه هدف، مطالعه مبتنی بر اطلاعات منطقی وضع موجود، مطالعه سلامت منابع انسانی، انجام مطالعات فنی و تخصصی توسط شرکتهای مشاور، برآورد	سلامت مطالعات بنیادی و تحقیقاتی	سلامت تهیه طرح

مضمون های پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
<p>تدوین دستورالعملها با توجه به شرایط محیطی، لزوم تدوین ضوابط، معیارها و شرح عملیاتی، تدوین معیارهای فنی توسط نهادهای بالادستی، لزوم هماهنگی بین معیارها و اسناد حقوقی و مالی، رعایت دستورالعمل های تخصصی و توجه به نیاز موجود، عدم مداخله ذینفعان در ارجاع کار به آزمایشگاه، تدوین دستورالعمل های فنی از مراجع مختلف معتبر، برآورد دقیق مبتنی بر نیاز پروژه در اسناد مالی پروژه، تدارک استانداردهای لازم متکی بر اصول علمی، تنظیم و حفظ روابط فنی بین واحدهای مختلف، استفاده از تجارب مؤسسات معتبر بین المللی، استاندارد نمودن اجزا و محصولات، برنامه ریزی متمرکز و جامع نگرانه برای تهیه معیارها، فراهم ساختن زمینه ترویج استانداردها، پیش بینی ساز و کار کنترل برای الزام به رعایت معیارها، مدیریت بر تهیه طرح به شکل قانونی، به روز کردن اطلاعات فنی و علمی، تعیین ضوابط انتخاب و ارزشیابی در مورد افراد، دارا بودن تحصیلات تخصصی افراد، نداشتن ممنوعیت قانونی یا محکومیت، لغو صلاحیت، تنزل رتبه و محرومیت از ارجاع کار، تشخیص صلاحیت واحدهای خارجی، بوروکراسی غیر پیچیده، قوانین ضد فساد، تدوین و تنفیج قوانین، نظارت بر اجرای صحیح آن ها، رسیدگی به تخلفات اداری، شکایات در دیوان عدالت اداری، تایید فرمولهای محاسبه حق الزحمه یا تعرفه</p>	<p>سلامت معیارها و استانداردهای فنی</p>	
<p>خدمات مدیریت و کنترل، خدمات و فعالیتهای اجرایی، سلامت آماده سازی برای شروع بهره برداری، تاکید بر ملی بودن اجرای پروژه ها، حصول اطمینان از تأمین بودن اعتبارات مورد نیاز، تشخیص صلاحیت شده برای هر فعالیت، صلاحیت ارجاع توأم پروژه ها، انجام کنترلهای کیفی کار و نیز کنترل پروژه، تهیه نقشه های اجرایی با رعایت فاصله زمانی منطقی، تهیه برنامه زمان بندی، رعایت اصول ایمنی و بهداشت محیط کار، بهبود کیفیت پروژه ها، کیفیت بالای خدمات مشاوره ای تهیه طرح، رقابت در جهت ارتقای کیفی و کاهش هزینه های اجرایی، اجرای طرح مبنی بر توافق با سازمان مدیریت و برنامه، لزوم تبعیت کیفیت پروژه از کمیت پروژه، نظارت دقیق و موثر بر کیفیت مصالح مصرفی</p>	<p>سلامت کیفیت پروژه</p>	
<p>سلامت قراردادهای و پیمانهای اجرای طرح، مستندسازی مطابق با ضوابط قانونی، رعایت قانون منع مداخلات کارمندان دولت، عدم استفاده از مناقصه محدود به جای مناقصه عمومی، عدم انجام معاملات انحصاری بدون احراز شرایط قانونی، شناسایی پیمانکاران با استفاده از ملاک های غیر واقعی، ارزیابی کیفی نامطلوب مناقصه گران، ارزیابی درست فنی و بازرگانی، برآورد دقیق پروژه ها، به ویژه در مبالغ ارزی، تأمین و تعیین منابع مالی پروژه قبل از برگزاری مناقصات، دانش و مهارت اعضای گروه مناقصات، توزیع قدرت بین ارکان مزایده و مناقصه، شفافیت در مناقصات و معاملات، تهیه اسناد مناقصه توسط مشاوران ذیصلاح، لزوم حضور نماینده بازرسی و حراست، اعمال حساسیت در زمان صدور مجوز ترک تشریفات مناقصه</p>	<p>سلامت اجرای مناقصات و معاملات</p>	<p>سلامت اجرای طرح</p>
<p>اعطای مسئولیت با نظارت دقیق، تعیین حیطه قدرت و مسئولیت کارکنان، جلوگیری از واگذاری وظیفه مدیریت به دستگاه های غیر مرتبط، در نظر گرفتن تجربه اجرای کار، اولویت ارجاع کار به واحدهای محلی در شرایط یکسان، عدم انجام خدمات مدیریت تهیه و خدمات تهیه طرح یکجا، سلامت ارجاع کار به واحدهای خدمات مدیریت تهیه طرح، سلامت قرارداد خدمات مدیریت تهیه طرح و خدمات مشاوره ای، سلامت ارجاع کار به واحدهای اجرای طرح، عدم انجام کار به صورت امانی توسط دستگاه های اجرایی، لزوم شناخت مدیر دستگاه اجرایی از نیروهای تحت امر، لزوم حذف امضای های طلایی، لزوم سلامت تفویض شونده، لزوم بررسی شرایط تفویض در صورت تغییرات جدید، دریافت اصل احکام تفویض اختیار توسط حسابرسان مستقل</p>	<p>سلامت تفویض اختیار</p>	
<p>نظرسنجی و گردهمایی ها برای افزایش آگاهی عمومی، مشارکت مردمی و فعالیت سازمان های مردم نهاد، ظرفیت های مردمی در پیشگیری از فساد، جلب مشارکت مردم، لزوم مشارکت نظام مند و دارای چارچوب، مشارکت عمومی برای افراد ذیصلاح، مشارکت عمومی به جهت افزایش عوامل نظارتی، مشارکت عمومی جهت حذف لابی ها، مشارکت در بخش تأمین مالی</p>	<p>سلامت مشارکت عمومی</p>	

مضمون های پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
نظارت بر مستقل بودن واحد اجرا از واحدهای تهیه و ساخت، نظارت نسبت به کنترل کیفیت مواد و تجهیزات، تعیین حداقل تسهیلات رفاهی برای کارکنان نظارت، کنترل و گزارش گیری از انجام آزمایشهای پیش راه اندازی، لزوم تعریف بارکدها در سامانه، لزوم استفاده از نرم افزارهای محاسبه گر، لزوم استفاده از هوش مصنوعی در پروژه، وجود کمیته مصالح، جلوگیری از بکارگیری مصالح نامرغوب، حضور مسئول کنترل پروژه های عمرانی، خرید مصالح و ماشین آلات از طریق دستگاه های اجرایی،	نظارت بر مواد و تجهیزات	
نظارت بر حقوق و دستمزد، لزوم استاندارد سازی پرداخت ها، نقش گسترده دولت در اقتصاد، جلوگیری از کسب درآمدهای غیرقانونی، بررسی اقلام مالی و فرآیندها، هماهنگی میزان پرداختی با شرح شغل و وظایف، عدم واگذاری انحصارات دولتی، سلامت نرخ گذاری و نحوه پرداخت حق الزحمه قراردادهای، سلامت اصل انتخاب قیمت معقول در اجرای طرح، تعیین و دریافت میزان واقعی مالیات، دارا بودن امکانات سرمایه ای متناسب بر حسب نوع فعالیت، لزوم تجربه و دانش ناظران اقتصادی، لزوم استفاده از چند ناظر در پروژه های بزرگ، استفاده از مشاور ذیصلاح دوا بر نظارت، لزوم پیش بینی برای افزایش قیمت ها، لزوم تخصیص زود هنگام	نظارت بر عوامل اقتصادی	
شفافیت در شرایط قرارداد، تأثیر شفافیت در سایر سازمان ها، افزایش احتمال تخلفات در صورت عدم شفافیت، اطلاع رسانی مستقل و حرفه ای و افشای سوءاستفاده ها، انعکاس عملکرد سازمان ها و دسترسی به اطلاعات، بهره گیری از شبکه های رایانه ای و فضای مجازی، حساب پس دهی و مسئولیت پذیری اداری، تقویت واحدهای رسیدگی به شکایات، شفافیت در امور حکومتی و اداری، شفافیت قوانین و مقررات، انتشار اطلاعات و نظارت بر فرآیندها، نقش سازمان های مردم نهاد و نظارت مدنی، نقش نهادهای مدنی در نظارت بر حکومت، لزوم شفافیت به معنای واقعی، پاسخگویی به عنوان وظیفه بخش عمومی، شفافیت کامل و جامع، شفافیت از طریق درگاه های الکترونیکی، تشدید توجه و نظارت افکار عمومی، پاسخگویی ابهامات، پاسخگویی چگونگی برگزاری مناقصات، انتشار عمومی	نظارت بر اجرای طرح شفافیت و پاسخگویی	
شناسایی گلوگاه های فساد و گزارش دهی، استفاده از فناوری های نوین برای پیشگیری از فساد، بهره گیری از نرم افزارهای شفاف سازی و سیستم های پروژه، بهینه سازی فرآیندهای اجرایی پروژه ها با استفاده از تکنولوژی، ارزشیابی طرح ها از جنبه های مختلف، تعیین زمان ارزشیابی با توجه به نوع کارها و پروژه ها، لزوم نظارت های منظم و دوره ای،	نظارت فنی و تکنیکی	
استفاده از سیستم های رایانه ای برای ردیابی اموال، کنترل حسابرسی اطلاعات و شناسایی تخلفات، ایجاد شناسنامه کاری در سیستم حسابداری، استفاده از استانداردهای حسابرسی روز دنیا، نظارت بر تنظیم صورت وضعیت و پرداخت ها، جلوگیری از فرارهای مالیاتی	نظارت حسابرسی	
ارزشیابی رشد ارزش های اخلاقی، ارزشیابی تعالی اخلاقی، ارزشیابی ترویج ارزش های اخلاقی، ترویج آموزه های دینی، آموزش های اخلاقی و دینی، ترویج استانداردهای اخلاقی در میان متخصصان ساخت و ساز، توسعه فضایل انسانی، پذیرش ارزش ها و هنجارهای محوری سازمان، وضعیت اخلاقی طبقه حاکم، توسعه گفتمان اخلاق و سلامت، رشد ابعاد اخلاقی، اولویت های پیشگیری و رشد ارزش ها، ارزشیابی مسئولیت پذیری و نظارت، ارزشیابی توسعه تربیت اخلاقی، معیارهای منطبق با سازمان برنامه و بودجه	ارزشیابی اخلاقی	
ارزشیابی رفتارهای فردی و ناهنجاری ها، ارزشیابی تمایل کارکنان به رقابت سالم، خودکنترلی و اصلاح رفتار کارکنان، ارزشیابی بر اساس شایسته سالاری، ارزشیابی نیروهای کارآمد فنی، لزوم شایستگی منابع انسانی پروژه های عمرانی، ارزشیابی روانشناختی منابع انسانی درگیر پروژه، لزوم صدور گرید پیمانکاران و مشاوران، برخورد قاطع با تخلفات و مجازات	ارزشیابی منابع انسانی	ارزشیابی طرح های عمرانی
مقایسه زمان تکمیل واقعی پروژه با برنامه زمان بندی اولیه، لزوم در نظر گرفتن گارانتی در طول پروژه، شناسایی تأخیرها و تحلیل علل آن ها، مقایسه هزینه های واقعی با بودجه تعیین شده، بررسی تحقق کامل تمامی اهداف و خروجی های تعریف شده، شناسایی انحرافات در محدوده پروژه و دلایل آن، ارزیابی حوادث و مسائل ایمنی، بررسی اجرای پروتکل های ایمنی و رعایت الزامات قانونی، میزان رضایت کارفرما، پیمانکاران، و سایر ذی نفعان، نظرسنجی و بازخوردگیری از کاربران نهایی، سنجش میزان دستیابی به اهداف	ارزشیابی پایانی پروژه	

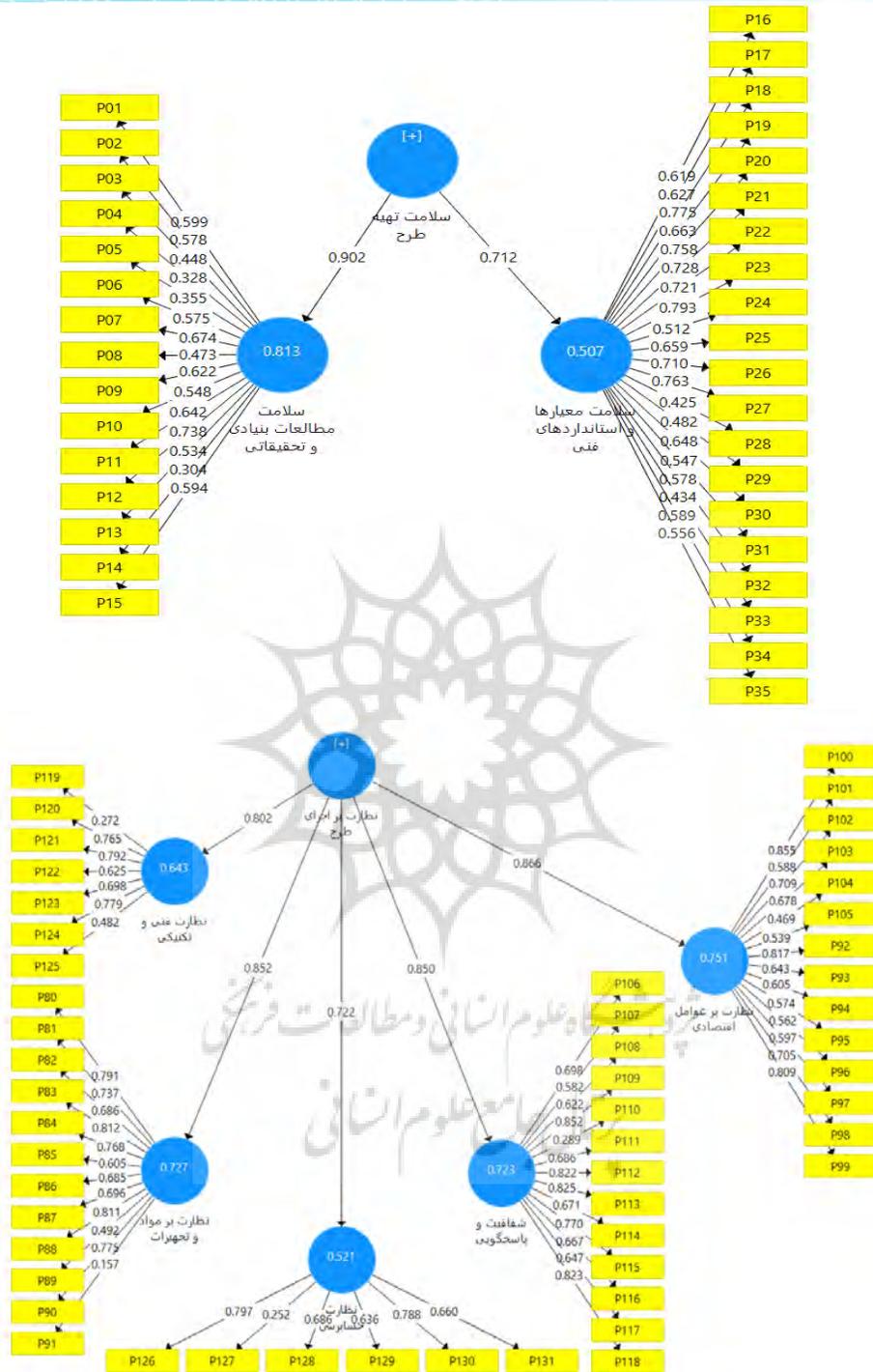
مضمون های پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
کلان پروژه، ارزیابی بهره‌وری در استفاده از منابع، بررسی پیامدهای زیست‌محیطی پروژه، ارزیابی میزان رعایت مقررات زیست‌محیطی، شناسایی ریسک‌هایی که به‌درستی مدیریت نشده‌اند، بررسی کیفیت و کامل بودن مستندات پروژه در انتهای پروژه، ارزیابی آزمایشگاه‌های پروژه، ارزیابی ماندگاری و طول عمر زیرساخت‌ها، تحلیل سازگاری پروژه با نیازهای آینده، لزوم ارزیابی مستمر، نظارت در دوره تضمین پروژه، نظارت توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی		

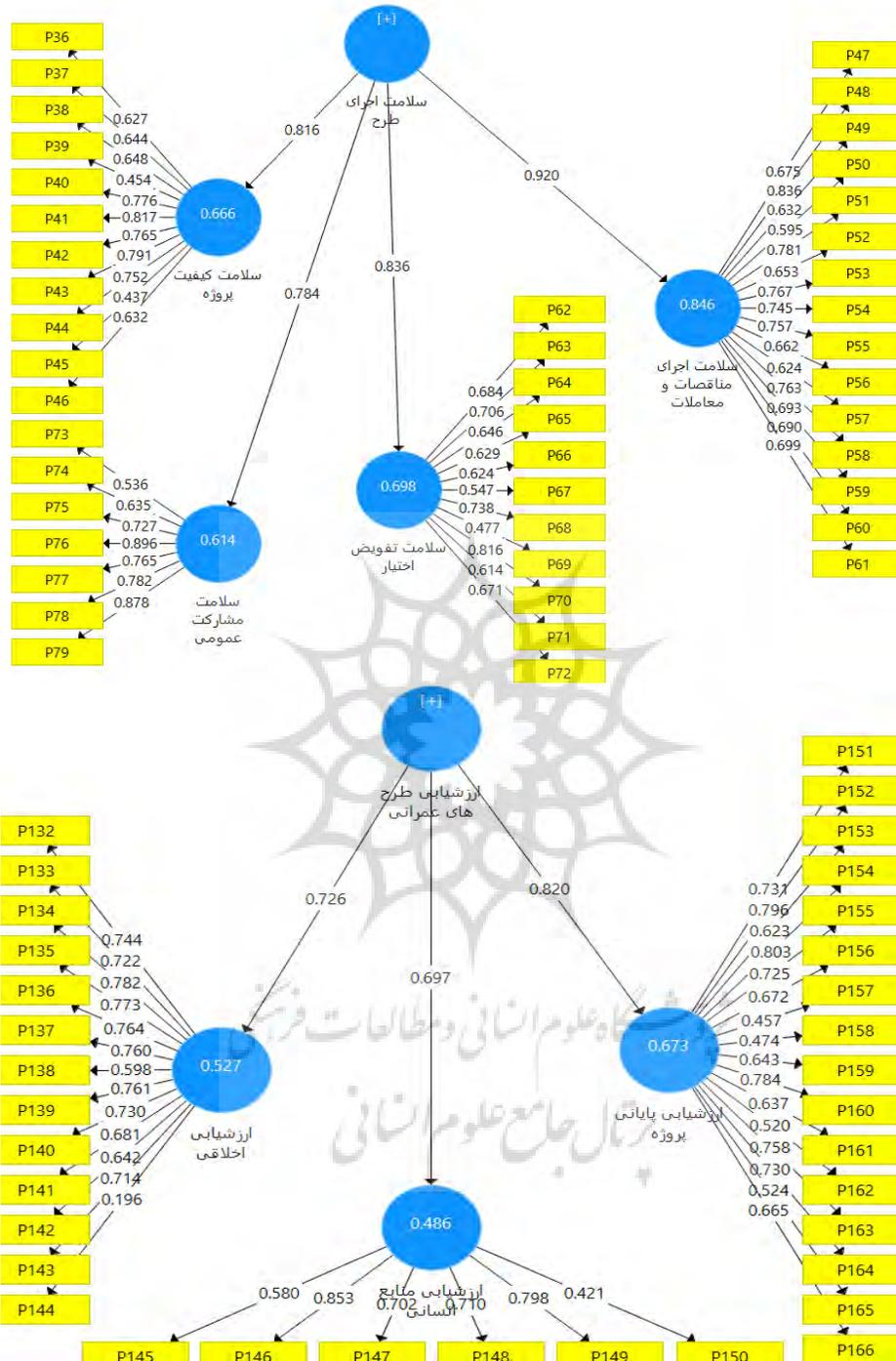
شکل (۱) مدل پیشگیری از فساد در پروژه‌های عمرانی را نشان می‌دهد.

شکل (۱) الگوی پیشگیری از فساد در طرح‌های عمرانی را در سازمان‌های دولتی

در ادامه نمودار (۱) روایی تحلیل عاملی سئوالات بخش کمی را نشان می‌دهد.

نمودار (۱) بارعاملی مقوله های تحقیق

براساس نمودار (۱) آزمون‌ها اعتبارسنجی مدل در بخش کمی، آزمون‌های همگن بودن، تحلیل عاملی تاییدی، میانگین واریانس استخراجی و آلفای کرونباخ و آلفای ترکیبی لحاظ شده است. در مدل تحلیل عاملی برآزش یافته، بار عاملی تمامی متغیرها در پیش‌بینی گویه‌های مربوطه بجز سوالات ۳، ۵، ۱۴، ۹۱، ۱۱۰، ۱۱۹ و ۱۲۷، ۱۴۴ در سطح اطمینان ۰/۹۵ دارای تفاوت معنادار با صفر بوده است و مقدار آماره آزمون آنها از ۱،۹۶ بیشتر می‌باشد لذا در این مرحله سوالات یا گویه‌های مذکور حذف می‌شوند و از ادامه فرآیند کنار گذاشته می‌شوند. آزمون پایایی مدل اندازه‌گیری با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ بدست آمده است که همبستگی درونی سوالات یک متغیر خارج از مدل را نشان می‌دهد. آلفای کرونباخ باید بالای ۰،۷ باشد. همچنین جهت آزمون‌های روایی مدل از آزمون میانگین واریانس استخراجی استفاده شده است که این آزمون برای روایی همگرا پیشنهاد شد و بیان شد که در هر متغیر AVE باید بزرگتر از ۰،۵ باشد. ضمناً جهت برآزش مدل از آزمون متقاطع شاخص اشتراکی استفاده شده است که با سه عدد ۰،۰۲، ۰،۱۵ و ۰،۳۵ سنجیده می‌شود. اعداد جدول جدول (۳) نتایج پایایی، روایی برآزش مدل را نشان می‌دهد.

جدول (۳) نتایج پایایی و روایی مدل تحقیق

ردیف	مولفه‌های تحقیق	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	آزمون میانگین واریانس استخراجی	برآزش متقاطع شاخص اشتراکی Q2
۱	سلامت مطالعات بنیادی و تحقیقاتی	۰،۸۳۰	۰،۸۶۴	۰،۵۵۳	۰،۲۴۱
۲	سلامت معیارها و استانداردهای فنی	۰،۹۲۱	۰،۹۳۱	۰،۵۰۸	۰،۳۲۱
۳	سلامت اجرای مناقصات و معاملات	۰،۹۲۸	۰،۹۳۷	۰،۵۰۱	۰،۳۹۹
۴	سلامت تفویض اختیار	۰،۸۶۴	۰،۸۹۱	۰،۵۳۰	۰،۳۱۲
۵	سلامت مشارکت عمومی	۰،۸۶۸	۰،۹۰۰	۰،۵۷۰	۰،۴۱۲
۶	سلامت کیفیت پروژه	۰،۸۷۷	۰،۹۰۱	۰،۵۶۱	۰،۳۴۱
۷	شفافیت و پاسخگویی	۰،۹۱۹	۰،۹۳۱	۰،۵۳۴	۰،۴۰۹
۸	نظارت بر عوامل اقتصادی	۰،۸۹۸	۰،۹۱۴	۰،۵۳۹	۰،۳۴۸
۹	نظارت بر مواد و تجهیزات	۰،۹۰۷	۰،۹۲۳	۰،۵۲۵	۰،۳۸۹
۱۰	نظارت حسابرسی	۰،۷۸۳	۰،۸۵۱	۰،۵۳۵	۰،۲۹۸
۱۱	نظارت فنی و تکنیکی	۰،۸۰۶	۰،۸۶۰	۰،۵۱۱	۰،۳۱۵
۱۲	ارزشیابی اخلاقی	۰،۹۱۹	۰،۹۳۱	۰،۵۳۰	۰،۴۲۲
۱۳	ارزشیابی منابع انسانی	۰،۷۶۵	۰،۸۴۱	۰،۵۸۰	۰،۲۷۶
۱۴	ارزشیابی پایانی پروژه	۰،۹۱۴	۰،۹۲۶	۰،۵۴۶	۰،۳۵۱

۵- بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های تحقیق نشان داده است مدل پیشگیری از فساد در طرح‌های عمرانی را در سازمان‌های دولتی شامل ۴ مضمون فراگیر به نام‌های سلامت تهیه طرح، سلامت اجرای طرح، نظارت بر اجرای طرح و ارزشیابی طرح‌های عمرانی می‌باشد. همچنین ۱۴ مضمون سازمان دهنده به نام‌های سلامت مطالعات بنیادی و تحقیقاتی، سلامت معیارها و استانداردهای فنی، سلامت کیفیت پروژه، سلامت اجرای مناقصات و معاملات، سلامت تفویض اختیار، سلامت مشارکت عمومی، نظارت بر مواد و تجهیزات، نظارت بر عوامل اقتصادی، شفافیت و پاسخگویی، نظارت فنی و تکنیکی، نظارت حسابرسی، ارزشیابی اخلاقی، ارزشیابی منابع انسانی، ارزشیابی پایانی پروژه می‌باشد. در تبیین تهیه طرح گفته می‌شود که فعالیتهایی که منجر به پذیرش یا رد یک طرح (به معنای توصیه به سرمایه‌گذاری یا عدم سرمایه‌گذاری در طرح) شده

است و نیز اقداماتی که به منظور برنامه‌ریزی، ساماندهی و هدایت و راهبری و مراقبت و کنترل بر فعالیتهای فوق انجام می‌گیرد در پیشگیری از فساد در پروژه‌های عمرانی موثر بوده است. در تبیین مطالعات بنیادی و تحقیقاتی، بیان می‌گردد که نتایج حاصل از آنها منجر به تصمیم‌گیری کلی در مورد برنامه‌ها و شناخت طرح‌ها و مدیریت آنها می‌شود یا دستاوردهای علمی نظیر معیارها و استانداردهای فنی یا اطلاعات پایه را نتیجه می‌دهد. به زعم مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی مجموعه‌ای از مشخصات فنی، روشها، ضوابط و دستورالعملهایی که بر اساس اصول علمی و فنی موجود در کشور و جهان، با توجه به شرایط اقلیمی، زیست‌محیطی، اجتماعی و امکانات موجود برای پذیرش طرح از نظر فنی و اقتصادی، تضمین ایمنی، حفاظت اطلاعات و بهبود کیفیت طراحی، اجرا، نگهداری و بهره‌برداری طرحها تهیه و تدوین می‌شوند. در تبیین کلی سلامت تهیه طرح گفته می‌شود که تحقق پروژه‌های عمرانی بدون فساد در تهیه طرح مستلزم یکپارچه‌سازی سه‌گانه سلامت مطالعات بنیادی، سلامت استانداردهای فنی و سازوکارهای سازمان‌دهنده است، چرا که فقدان هماهنگی بین این مولفه‌ها منجر به شکاف بین پژوهش، اجرا و نظارت می‌شود. مقایسه با استانداردهای فنی ایزو ۱۳۴۸۵ تأیید می‌کند که اتکای صرف به تحقیقات بدون ضمانت‌های اجرایی و نظارتی، اثربخشی نظام سلامت را به شدت تضعیف می‌کند. در تبیین سلامت اجرای طرح اذعان می‌گردد که طبق یافته‌های تحقیق در موافقتنامه ای که به امضای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی (به عنوان نهاد نظارتی درون قوه مجریه و دستگاه اجرایی به عنوان نهاد مسئول اجرای عملیات مبادله می‌شود)، اطلاعات تفصیلی مناسبی منعکس می‌شود؛ این اطلاعات شامل مشخصات طرح یا پروژه دستگاه اجرایی، زمان شروع و خاتمه طرح یا پروژه، نوع طرح و نحوه اجرای طرح (امانی، پیمانی)، میزان اعتبار به تفکیک سالهای اجرا، درصد پیشرفت کار، دستگاه بهره‌بردار، نحوه تأمین منابع مالی و سایر اطلاعاتی بوده است که برای اجرای صحیح طرح یا پروژه و اعمال نظارت عملیاتی ضروری است. در تبیین نظارت بر اجرای طرح گفته می‌شود که مدیریت، کنترل و نظارت بر اجرای طرح، شامل فعالیتهایی است که برای مدیریت و کنترل کمی و کیفی اجرای طرح‌ها، از طبق انجام هماهنگی لازم اعمال کنترلهای فنی و نظارت عالی یا مستقیم بر کار، بر اساس مشخصات فنی، استانداردها و معیارها در چهارچوب برنامه زمانبندی مربوط صورت می‌گیرد. نتایج تحقیق در این بخش همسان با تحقیق فیروزی و خیاطی (Firouzi & Khayyati, 2020) است که در مطالعه‌ای پیرامون پروژه‌های عمرانی در کشورهای در حال توسعه، بر اهمیت مستندسازی و شفافیت اطلاعات پروژه از مرحله پیش‌مطالعه تا اجرا تأکید می‌کنند. آنها اذعان دارند که "وجود اطلاعات دقیق در اسناد اولیه، قدرت نظارتی نهادهای بالادستی و نهادهای ناظر را تقویت می‌کند.

در تبیین نظارت بر مواد و تجهیزات گفته می‌شود که نظارت بر مواد و تجهیزات به فرآیند کنترل و بررسی دقیق تأمین، استفاده و نگهداری مواد اولیه و تجهیزات در طول پروژه‌های عمرانی اشاره دارد. این فرآیند شامل نظارت بر نحوه تأمین، توزیع و استفاده از مواد و تجهیزات به‌گونه‌ای است که از کیفیت، کمیت و زمان‌بندی مناسب آنها اطمینان حاصل شود. نظارت دقیق بر مواد و تجهیزات همچنین به پیشگیری از هدررفت منابع، افزایش بهره‌وری و جلوگیری از سوءاستفاده‌ها و فساد کمک می‌کند. در تبیین نظارت بر عوامل اقتصادی گفته می‌شود که نظارت در عوامل اقتصادی در پروژه‌های عمرانی در شرایط حاضر بر اساس استانداردها و ضوابط معاونت نظارت راهبردی ریاست جمهوری می‌باشد. بدین صورت که بر اساس ریزمتره کار انجام شده، روش‌های مالی بر اساس استانداردها و ضوابط تهیه و ناظر مقیم، دستگاه نظارت، نماینده کارفرما آن را صورت مجلس و مبنای پرداخت‌ها قرار می‌گیرد. در حین اجرای پروژه نیز نظارت بر عوامل اقتصادی از دو طریق صورت می‌گیرد که شامل نظارت بر تهیه صورت وضعیتها و درج صحیح احجام و مقادیر انجام شده در پروژه در صورت وضعیت توسط عوامل نظارت فنی و دیگری نظارت بر نحوه پرداخت صورت وضعیت پیمانکار و کسر کسورات قانونی توسط عوامل مالی می‌باشد. نتایج تحقیق در نظارت بر مواد و تجهیزات همسان با نتایج تحقیق ایکا و

همکاران (Ika et al., 2020) است که در پژوهشی پیرامون فساد در پروژه‌های زیرساختی کشورهای در حال توسعه اشاره می‌کند که «یکی از رایج‌ترین بسترهای فساد، تأمین و مصرف تجهیزات و مصالح ساختمانی بدون کنترل کیفی و کمی دقیق است» و توصیه می‌کند که سیستم ردیابی دیجیتال و حساسی دوره‌ای روی زنجیره تأمین برقرار شود. یافته‌های این بخش همسان با (Shariati Saman et al., 2023)، (Bakhshandeh Mahdikhaneh, 2023)، (Hemmati et al., 2023) و (Kim & Rad, 2019) است که به نقش نظارت در جلوگیری از فساد اشاره کرده‌اند.

در تبیین شفافیت و پاسخگویی گفته می‌شود که به زعم خوش‌باش و دهقانی (Khoshbash & Dehghani, 2024) قراردادهای در مؤسسات پیمانکاری باید با شفافیت تنظیم شوند. هرگونه ابهام یا عدم شفافیت در شرایط قرارداد می‌تواند زمینه‌ساز فساد و سوءاستفاده شود. به زعم مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی سازماندهی متناسب واحدهای مدیریت بر تهیه طرح و جلوگیری از واگذاری وظیفه مدیریت بر تهیه طرح به دستگاه‌هایی که وظیفه اصلی آنها انجام فعالیت‌های دیگری است و انتقال کارشناسان مربوط به واحدهایی که وظیفه مستقیم در این مورد دارند. همچنین همسان با یافته‌های (Partovi et al., 2024)، (Masoumi & Hekmati, 2024) و (Goldani et al., 2024) است که به شفافیت و نقش آن در پیشگیری از فساد اشاره کرده‌اند.

در تبیین نظارت فنی گفته می‌شود که به زعم رنجبر کبوترخانی و زرنندی (Ranjbar Kabootarkhani & Zarandi, 2024) ارتقای ظرفیت‌های مردمی در مبارزه با فساد ضروری است، اما بوروکراسی اداری ایران تمایل کمی به مشارکت‌های مردمی دارد و فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد در این حوزه اندک است. در تبیین نظارت حساسی گفته می‌شود که طراحی سیستم اموال جهت تسهیل فرآیند ردیابی و صحت اطلاعات، به همراه برنامه جامع پشتیبان تصمیم‌گیری و ایجاد پایگاه داده‌های پایه، نقش مؤثری در کاهش فساد مالی دارد. در تبیین ارزشیابی طرح‌های عمرانی گفته می‌شود که نتایج حاصل از این ارزشیابی‌ها در اصلاح این نظام و تهیه و اجرای طرح‌های عمرانی کشور مورد عمل قرار می‌گیرد. در تبیین ارزشیابی اخلاقی گفته می‌شود که هدف اصلی این است که مشخص شود آیا اقدامات و رفتارهای افراد و سازمان‌ها با معیارهای اخلاقی، حقوقی و حرفه‌ای تطابق دارند یا خیر. ارزشیابی اخلاقی می‌تواند در سطح فردی، گروهی یا سازمانی انجام شود و نقش مهمی در ارتقای شفافیت، صداقت و مسئولیت‌پذیری در محیط‌های کاری و اجتماعی دارد. یافته‌های این بخش همسان با یافته‌های (Ranjbar Kabootarkhani & Zarandi, 2024) است که به رشد ارزشهای اخلاقی و نقش آن در پیشگیری از فساد اشاره کرده‌اند.

در تبیین ارزشیابی منابع انسانی گفته می‌شود که هدف اصلی از ارزشیابی منابع انسانی، شناسایی نقاط قوت و ضعف هر فرد یا تیم در سازمان و سپس استفاده از این اطلاعات برای بهبود عملکرد کلی سازمان است. این ارزیابی می‌تواند در سطح فردی (ارزیابی عملکرد فردی کارکنان)، تیمی یا سازمانی انجام شود و معمولاً شامل بررسی‌های مداوم، بازخورد و سنجش‌هایی است که به منظور توسعه و بهبود کارایی منابع انسانی صورت می‌گیرد. در تبیین ارزشیابی پایان پروژه گفته می‌شود که با هدف بررسی عملکرد، کیفیت، اثربخشی، و تحقق اهداف تعیین‌شده در پروژه انجام می‌شود. این ارزشیابی به تعیین میزان موفقیت پروژه، انطباق با استانداردها و مقررات، و شناسایی نقاط ضعف و قوت کمک می‌کند. یافته‌های این بخش همسان با (Kim & Rad, 2019)، (Zarandi & Vaezi, 2019) است که به نقش نیروی انسانی در جلوگیری از فساد اشاره کرده‌اند.

در این پژوهش، محدودیت‌هایی وجود داشته است. درخصوص محدودیت دسترسی به داده‌های دقیق و جامع فساد عنوان می‌گردد که فساد پدیده‌ای پنهان و پیچیده است و جمع‌آوری داده‌های کمی و کیفی دقیق در مورد میزان، اشکال و علل آن در پروژه‌های عمرانی دولتی، با چالش‌های جدی روبرو است. بسیاری از اطلاعات مربوط به فساد یا محرمانه تلقی می‌شوند، یا به دلیل ترس از عواقب، به طور کامل افشا نمی‌گردند. این امر می‌تواند بر دقت تحلیل‌ها و جامعیت مدل پیشنهادی

تأثیر بگذارد. در خصوص تعمیم‌پذیری مدل در سطوح مختلف دستگاه‌های دولتی نیز بیان می‌گردد که دستگاه‌های دولتی از نظر اندازه، ساختار سازمانی، فرهنگ سازمانی و میزان در معرض فساد بودن، تفاوت‌های قابل توجهی دارند. مدل پیشنهادی چارچوبی کلی ارائه می‌دهد، اما ممکن است پیاده‌سازی و اثربخشی آن در تمام دستگاه‌های دولتی با همان سطح از موفقیت همراه نباشد و نیاز به بومی‌سازی و تطبیق با ویژگی‌های خاص هر سازمان داشته باشد. این تحقیق محدودیت زمانی و منابع پژوهش نیز داشته است. مانند هر تحقیق دیگری، این پژوهش نیز با محدودیت‌های زمانی و منابع (مالی، انسانی) مواجه بوده است که ممکن است بر عمق برخی تحلیل‌ها یا گستردگی جمع‌آوری داده‌ها تأثیر گذاشته باشد.

در ادامه در خصوص سلامت در اجرای موافقت‌نامه‌ها پیشنهاد می‌شود تمامی موافقت‌نامه‌های پروژه‌های عمرانی در قالب‌های استاندارد و قابل رهگیری، به صورت دیجیتال نیز تنظیم و در سامانه‌ای مرکزی بایگانی شود. توصیه می‌شود درج بند الزامی برای ارائه گزارش‌های پیشرفت فیزیکی به صورت دوره‌ای (ماهانه یا فصلی) در متن موافقت‌نامه‌ها گنجانده شود. در خصوص نظارت بر اجرای فنی پروژه‌ها پیشنهاد می‌گردد از فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های GIS و ابزارهای کنترل پروژه برای ردیابی پیشرفت اجرایی پروژه‌ها بهره‌گیری شود. برای ارتقاء شفافیت و پیشگیری از انحراف، انجام بازدیدهای سرزده از محل پروژه‌ها با حضور مقام‌های نظارتی استانی توصیه می‌شود. در خصوص نظارت بر مواد و تجهیزات پیشنهاد می‌گردد یک بانک اطلاعاتی از قیمت، کیفیت و زمان تأمین مصالح و تجهیزات مورد استفاده در پروژه‌های استان تهیه و به روزرسانی گردد. توصیه می‌شود قراردادهای تأمین تجهیزات و مصالح، با شاخص‌های ارزیابی عملکرد (KPI) طراحی شوند تا امکان حذف تأمین‌کنندگان ضعیف فراهم شود. در خصوص نظارت بر عوامل اقتصادی (مالی) توصیه می‌شود فرآیند تهیه صورت‌وضعیت‌ها با استفاده از چک‌لیست‌های کنترل و با تأیید هم‌زمان کارشناسان فنی و مالی انجام پذیرد. پیشنهاد می‌شود گزارش‌های مالی فصلی از نحوه پرداخت‌ها، کسورات قانونی و مغایرت‌های احتمالی توسط حسابرس داخلی تهیه و به نهادهای بالادستی ارسال گردد.

در خصوص پیشنهادات به محققان آتی، پژوهشگران می‌توانند با مطالعه دقیق شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و فنی ایران، مدل‌های بومی‌سازی شده‌ای از ماتریس سلامت پروژه را توسعه دهند که با واقعیت‌های داخلی سازگارتر باشد. انجام تحقیقات علی برای بررسی رابطه بین اجرای مداخلات مشخص (مانند بهبود فرآیندهای مناقصه، افزایش شفافیت، یا برنامه‌های آموزشی اخلاقی) و نتایج سلامت پروژه پیشنهاد می‌گردد. انجام مطالعات تطبیقی بین پروژه‌هایی که از چارچوب‌های سلامت پروژه استفاده کرده‌اند و پروژه‌هایی که این چارچوب‌ها را نادرده گرفته‌اند.

References:

Abedi Jaafari, H., Taherpour, H., Zarandi, S., & Agazadeh Dehdeh, F. (2019). Identifying individual factors affecting the tendency towards administrative corruption in Tehran Municipality. *Organizational Behavior Studies*, 8(1), 49-74. SID. <https://sid.ir/paper/245486/fa>. [in Persian].

Ahangar, A., Kheirandish, M., Ebrahimpour, H., & Rouhi Isalou, M. (2023). Community-oriented leadership with a Nahj al-Balagha approach and its relationship with transparency in the administrative system and reduction of administrative corruption based on the views of managers of Ardabil province government departments. *New Research Approaches in Management and Accounting*, 9(1), 50-65. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v9i1.35942> [in Persian].

✓ Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3), 385-405.

✓ Babaei, Moqtada, Rahmani, Zainal Abedin, Jafari, Mustafa. (2025). Presenting a framework for citizen-centered development in public administration (case study: Zanjan Municipality), *Quarterly Journal of New Approaches in Public Administration*, 2(2), 1-18. <https://doi.org/10.71815/JNAPA.2025.1191837>

Bakhshandeh Mahdikhaneh, N. (2023). The role of the Administrative Justice Court in combating administrative corruption. Conference on New Findings in Management, Psychology and Accounting , 3(3), 2498-2519. <https://civilica.com/doc/1745938/> [in Persian].

✓ Barzegar, Mohammad and Jahani, Mehdi and Arjomandinejad, Vafa. (2025). Explaining the relationship between ethical leadership and innovation in urban management with the mediating role of cognitive flexibility: A survey study in Mashhad Municipality, *Quarterly Journal of New Approaches in Public Administration*, 117-135. <https://doi.org/10.71815/JNAPA.2025.1291204341>

Batzilis, D. (2019). Electoral competition and corruption: Evidence from municipality audits in Greece. *International Review of Law and Economics*, 59, 13-20. DOI: 10.1016/j.irl.2019.04.003

Chen, Z., Zhou, M., & Ma, C. (2022). Anti-corruption and corporate environmental responsibility: Evidence from China's anti-corruption campaign. *Global Environmental Change*, 72, 102449. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102449>.

Ebekozien, A., Samsurijan, M. S., Amadi, G. C., Awo-Osagie, A. I., & Ikuabe, M. (2022). Moderating effect of anti-corruption agencies on the relationship between construction corruption forms and projects delivery. *International planning studies*, 27(4), 336-353. DOI: 10.1080/13563475.2022.2099354

✓ Ebenezer, O., Oyetunde-Joshua, F., Omotoso, O. D., & Shapi, M. (2023). Benzimidazole and its derivatives: Recent Advances (2020–2022). *Results in Chemistry*, 5, 100925. <https://doi.org/10.1016/j.rechem.2023.100925>

Farajdaniyavi, H. (2022). The role of protection in reducing administrative corruption in Saveh city municipalities. *Scientific Journal of New Research Approaches in Management and Accounting* , 6(22), 502-517. <https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1617>. [in Persian].

Farkhundeh, Elham and Sharafipour, Gholamhossein and Moradi-Shohdadi, Batoul and Elmi-Tehran, Fatemeh-Sadat (2012). Investigating the relationship between administrative corruption and employee commitment with the mediating role of job satisfaction among municipal employees (Case study: Bandar Lengeh Municipality). *Quarterly Journal of New Research in Management and Accounting*, 5(5), 167-186, <https://civilica.com/doc/1772223/>

Firouzi, A., & Khayyati, M. (2020). Bayesian updating of copula-based probabilistic project-duration model. *Journal of Construction Engineering and Management*, 146(5), [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)CO.1943-7862.00018](https://doi.org/10.1061/(ASCE)CO.1943-7862.00018)

Forghani Bajestani, M., Moeini Gharagozloo, M. M., & Li, S. (2024). Digital Technologies: Anti or Pro Corruption?. *Journal of Global Information Technology Management*, 27(3), 182-199. DOI:10.1080/1097198X.2024.2372553

Ghanbari, M. (2022). The impact of administrative corruption on social responsibility in municipalities of Markazi province. *Scientific Journal of New Research Approaches in*

Management and Accounting , 6(20), 2353-2367.

<https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1418>. [in Persian].

Goldani, S. M., Pourezzat, A. A., Amirkabiri, A., & Rezaeian, A. (2024). Conceptualizing integrity to curb administrative corruption. *Public Management Perspective* . doi: 10.48308/jpap.2024.234232.1366. [in Persian].

Hemmati, B., Karimi, A., & Hemmati, F. (2023). Exploratory study of the grounds for administrative corruption in Tehran Municipality . <https://sid.ir/paper/1065951/fa> [in Persian].

Heywood, P. (Ed.). (2015). *Routledge handbook of political corruption* . Abingdon: Routledge.

Ika, L. A., Söderlund, J., Munro, L. T., & Landoni, P. (2020). When project management meets international development, what can we learn?. *International Journal of Project Management*, 38(8), 469-473. DOI: [10.1016/j.ijproman.2020.10.004](https://doi.org/10.1016/j.ijproman.2020.10.004) in Persian).

Karimi, A., Ghaderi, S., & Hemmati, B. (2023). Analyzing the grounds for the formation of corruption-prone environments in Tehran Municipality. *Social Studies and Research in Iran* , 12(1), 187-202. doi: 10.22059/jisr.2023.336431.1269. [in Persian].

Karimian, M. (2022). Challenges of approach and level of analysis in administrative corruption combat plans in Iran. *Administrative Law* , 9(30), 141-156. <http://qjal.smtc.ac.ir/article-1-988-fa.html>. [in Persian].

Khoshash, A., & Dehghani, M. (2024). Investigating corruption loopholes in economic and contracting centers. *Motahar Auditing Studies* , 2(2), 109-147. https://masj.ihu.ac.ir/article_209383.html . [in Persian].

Kim, S. Y., & Rad, K. G. (2018). Exploratory Factor Analysis of the Causes of Corruption in Iranian Construction Projects. *KSCE Journal of Civil and Environmental Engineering Research*, 38(2), 369-376. DOI: <https://doi.org/10.12652/Ksce.2018.38.2.0369>

Köbis, N. C., Troost, M., Brandt, C. O., & Soraperra, I. (2019). Social norms of corruption in the field: social nudges on posters can help to reduce bribery. *Behavioural Public Policy*, 1-28. DOI:10.1017/bpp.2019.37.

Langnel, Z. (2025). Public Ethics and Integrity Infrastructure in Ghana: Imperatives for Combating Corruption. *International Journal of Public Administration*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/01900692.2025.2478982>.

Lucas, S. O. (2015). Factors perceived to influence financing of Build-operate-transfer projects in Kenya: the Case of Rift Valley Railways consortium (Doctoral dissertation, University of Nairobi). <http://hdl.handle.net/11295/92958>

✓ Makari Javad, Haghghi, Ali Mohammad. (2024). An online introduction to policies based on Islamic values in improving employee job performance (Case study: General Directorate of Education and Training of Fars Province), *Quarterly Journal of New Approaches in Public Administration*, 2(1), 20-32. <https://doi.org/10.71815/jnapa.2024.1120472>

Masoumi, S. F., & Hekmati, M. (2024). Organizational transparency on preventing administrative-financial corruption (case study: Hamadan Municipality). *Scientific Journal of New Research Approaches in Management and Accounting* , 8(28), 2383-2397. <https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/2657> [in Persian].

Maulidi, A., Girindratama, M. W., Soeherman, B., & Andono, F. A. (2024). Organizational culture, power distance and corruption: The mediating role of religiosity. *The Indonesian Accounting Review*, 14(2), 203-221. DOI:10.14414/tiar.v14i2.4795

Mirlohi, S. A., & Asadi, A. (2024). Combating administrative corruption based on the jurisprudential-legal system of the Islamic Republic of Iran. *Scientific Journal Government and Law*, 5(2), 49-74. <https://civilica.com/doc/2048557/>. [in Persian].

Mousavi Doust, S. M. (2019). Causes and consequences of administrative corruption. *Scientific Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 3(11), 34-43. <https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/309>. [in Persian].

Mungiu-Pippidi, A. (2015). *The quest for good governance: How societies develop control of corruption*. Cambridge University Press. DOI:10.1017/CBO9781316286937

Oloruntoba, Kayode., Garba, Umar., Johnson, Dele, Matthew. (2024). 1. Corruption Menace in Building Construction Industry in Nigeria: Causes and Remedies. *Asian Journal of Advanced Research and Reports*, doi: 10.9734/ajarr/2024/v18i3617

Owusu, E. K., Chan, A. P., & Shan, M. (2019). Causal factors of corruption in construction project management: An overview. *Science and engineering ethics*, 25, 1-31. DOI: [10.1007/s11948-017-0002-4](https://doi.org/10.1007/s11948-017-0002-4)

Papadopoulos, T. (2023). The Microeconomics of Corruption: Literature review and theoretical analysis (Doctoral dissertation, Department Of Economic And Political Studies School Of Economics The Microeconomics of Corruption: Literature review and theoretical analysis by Theoklitos Papadopoulos (Student No 6160) Supervisor: Ass. Professor Konstantinos G. Papadopoulos A Master Thesis Submitted to the Department of Economics, Aristotle University of Thessaloniki). <https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.348482>

Partovi, A., Moradi, A., & Rafiei, A. (2024). Prioritizing the structural components of administrative corruption in contemporary Iran. *Strategic Studies Quarterly*, 27(1), 87-108. doi: 10.22034/srq.2024.267207.3631. [in Persian].

Proram, Reza and Mardani, Mohammad Reza, 2011, The Effect of Management Information System on Combating Administrative Corruption (Case Study: Municipality of District 21), *Human Resources and Capital*, 1(1), 61-91. <https://civilica.com/doc/1359416>in Persian).

Ranjbar Kabootarkhani, M., & Zarandi, S. (2024). Ranking strategies for combating administrative corruption in government institutions of the Islamic Republic of Iran. *Comparative Public Management*, 2(2), 1-18. doi: 10.22098/cpa.2024.15398.1046. [in Persian].

Sahharon, H., Bolong, J., & Omar, S. Z. (2023). Exploring the evolution of social cohesion: interdisciplinary theories and their impact. *Forum Komunikasi* (Vol. 18, No. 2, pp. 58-73). Faculty of Communication and Media Studies (FCMS). <https://forumkomunikasi.uitm.edu.my/>

Shariati Saman, F., Zandi, J., & Ayubi, A. (2023). Major reasons for administrative corruption in the municipality complex. *Scientific Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 7(27), 917-942. <https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/2256> . [in Persian].

Soltani, H., Mokhtari Bayekalai, M., Taghipourian Gilani, Y., & Farrokhsersht, B. (2022). Presenting a structural model of factors preventing administrative corruption. *Public Management Research*, 15(57), 291-317. doi: 10.22111/jmr.2022.38885.5504. [in Persian].

Zarandi, S., & Vaezi, R. (2019). A comprehensive model for combating administrative corruption based on Iran's local environment. *Public Management Research*, 12(45), 85-108. doi: 10.22111/jmr.2019.5141.[in Persian].

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی